

SBÍRKA SOUDNÍCH ROZHODNUTÍ A STANOVISEK

VÝBĚR Z ROZHODNUTÍ Evropského soudu pro lidská práva ve Strasbourgu

OBSAH:	Rozsudek Evropského soudu o stížnosti č. 12954/87 Rozsudek ve věci Raimondo versus Itálie.....	2
	Rozsudek Evropského soudu o stížnosti č. 15651/89 ve věci Saraiva de Carvalho versus Portugalsko	13
	Rozsudek Evropského soudu o stížnostech č. 21335/93 ve věci Scott versus Španělsko	20
	Rozsudek Evropského soudu o stížnosti č. 20060/92 ve věci Van Raalte versus Nizozemsko	33

ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

22. února 1994

VĚC RAIMONDO

(Rozsudek ve věci Raimondo versus Itálie)

Evropský soud pro lidská práva, zasedající v souladu s článkem 43 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a příslušnými ustanoveními Jednacího řádu jako Senát, který tvořili následující soudci: R. Ryssdal, předseda, R. Bernhardt, F. Matscher, C. Russo, E. Palmová, I. Foighel, F. Bigi, L. Wildhaber, D. Gotchev a dále M. – A. Eissen, tajemník Soudu, a H. Petzold, zástupce tajemníka Soudu, po neveřejné poradě, která se konala ve dnech 23. září 1993 a 24. ledna 1994, posledně uvedeného data vynesl následující rozsudek:

POSTUP

1. Případ byl Soudu předán Evropskou komisí pro lidská práva (dále jen „Komise“) 18. ledna 1993 v tříměsíční lhůtě stanovené článkem 32 § 1 a článkem 47 Úmluvy. Tomu předcházelo podání stížnosti proti Italské republice (č. 12954/87), předložené Komisi podle článku 25 italským občanem panem Giuseppem Raimondem 23. dubna 1987.

Požadavek Komise vycházel z článků 44 a 48 a z prohlášení, jímž Itálie uznala obligatorní pravomoc Soudu (článek 46). Předmětem uvedené žádosti bylo získání rozhodnutí, zda skutkový děj případu zakládá porušení závazků příslušného státu podle článku 6 § 1 Úmluvy, článku 1 Protokolu č. 1 a článku 2 Protokolu č. 4.

2. V odpovědi na dotaz učiněný podle ust. 33 § 3 (d) Jednacího řádu paní Pittelli, manželka pana Raimonda, a jejich tři synové 7. června 1993 informovali tajemníka Soudu o smrti jejich manžela a otce. Uvedli, že si přejí pokračovat v řízení, osobně se jich zúčastnit a být zastupováni advokátem, kterého si ustanovili (ust. 30). Kvůli zjednodušení bude pan Raimondo i nadále označován za „žadatele“, ačkoli by takto měli být označováni jeho synové a manželka (viz, inter alia, rozsudek ve věci Pandolfelli a Palumbo v. Itálie ze dne 27. února 1992, Série A č. 231–B, s. 16, § 2).

Paní Pittelli a její synové také souhlasili s odhalením identity pana Raimonda, který byl dříve označován pouze iniciálami G. R.

3. Do ustaveného Senátu byl z moci úřední jmenován C. Russo, zvolený soudce italské národnosti (článek 43 Úmluvy), a pan R. Ryssdal, předseda Soudu (ust. 21 § 3 /b/). Dne 27. února 1993 vylosoval místopředseda Soudu pan R. Bernhardt za přítomnosti tajemníka dalších sedm členů, a to pány M. Bernhardta, F. Matschera, paní E. Palmovou, pány I. Foighela, F. Bigiho, L. Wildhabera a D. Gotcheva (článek 43 in fine Úmluvy a ust. 21 § 4).

4. Pan Ryssdal z titulu předsedy Senátu (ust. 21 § 5) prostřednictvím tajemníka Soudu konzultoval se zástupcem italské vlády (dále jen „Vláda“), právním zástupcem žadatele a delegátem Komise postup soudního řízení (ust. 37 § 1 a 38). Na základě toho tajemník Soudu obdržel 12. července 1993 vyjádření žadatele a 30. července vyjádření Vlády. Delegát Komise nepředložil písemné vyjádření.

5. Dne 6. září 1993 Komise vydala dokumenty o řízení před ní, které si vyžádal tajemník Soudu na základě pokynů předsedy Soudu.

6. V souladu s rozhodnutím předsedy, který žadateli povolil užívat italský jazyk (ust. 27 § 3), se veřejně zasedání konalo v Paláci lidských práv ve Strasbourgu 20. září 1993. Soud předtím vykonal přípravné řízení.

K Soudu se dostavili:

(a) za Vládu

G. Raimondi, magistrato, dočasně přidělen k diplomatickým právním službám Ministerstva zahraničí, zástupce Vlády, E. Selvaggi, vedoucí oddělení pro lidská práva Ústřední komise pro vyšetřování zločinů při Ministerstvu spravedlnosti, právní zástupce;

(b) za Komisi

E. Busuttì, delegát;

(c) za žadatele

M. Mellini, advokát, právní zástupce.

Soud vyslechl úvodní přednesy výše uvedených zástupců, kteří také odpověděli na vznesené dotazy.

Dne 14. října 1993 Vláda předložila dodatečné informace. Komise na ně reagovala v písemném vyjádření ze dne 11. prosince.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

I. Zvláštní okolnosti případu

7. Pan Giuseppe Raimondo, který byl stavebním podnikatelem, žil v Davoli (Catanzaro) až do své smrti 11. července 1992.

Trestní řízení bylo proti němu zavedeno proto, že byl podezřelý z příslušnosti k organizaci typu mafie, která byla činná v oblasti Soverato. Současně byla vůči němu učiněna různá preventivní opatření.

A. Trestní řízení

8. Dne 24. července 1984 vydal státní prokurátor v Catanzaru zatykač na sedmáct osob včetně žadatele. Po počáteční snaze tomuto zatykači uniknout se žadatel vzdal úřadům 7. listopadu 1984 a byl okamžitě umístěn ve vyšetřovací vazbě.

9. Vyšetřování bylo uzavřeno 24. července 1985 a pan Raimondo byl spolu s dalšími čtrnácti obžalovanými předveden před Oblastní soud v Catanzaru. Vyšetřovací vazba mu byla změněna na domácí vězení (arresti domiciliari).

10. Dne 8. října 1985 při prvním slyšení oblastní soud nařídil spojení případu s dalšími dvěma a vydal příkaz k přiložení určitých dokumentů do spisu případu. Poté odložil řízení na 16. leden 1986.

Dne 30. ledna 1986 oblastní soud zprostil pana Raimonda viny na základě nedostatečných důkazů (assoluzione per insufficienza di prove) a zrušil příkaz domácího vězení.

11. Odvolací soud v Catanzaru vydává rozsudek na základě odvolání státního prokurátora a pana Raimonda zprostil posledně jmenovaného viny na základě toho, že podstatná fakta předkládaná obžalobou nebyla nepopíratelná. Kasačnímu soudu nebylo žádné odvolání předloženo.

B. Řízení týkající se preventivních opatření

I. U Oblastního soudu v Catanzaru

12. Dne 16. ledna 1985 požádal státní prokurátor v Catanzaru oblastní soud o příkaz uvrhující pana Raimonda pod speciální policejní dohled a o preventivní zajištění několika nemovitostí s výhledem na jejich možnou konfiskaci (zákon č. 1423 z 27. prosince 1956 a zákon č. 575 z 31. května 1965, ve znění novelizovaném zákonem č. 646 z 13. září 1982 – viz níže uvedené odst. 16–18). Svou žádost založil na zprávě sověrských četníků (carabinieri) z 27. prosince 1984.

13. Dne 13. května 1985 oblastní soud nařídil zajištění šestnácti položek nemovitostí (deset pozemků a šest budov) a šesti vozů, které se všechny zdály být ve volném užívání žadatele. Opatření bylo zaznamenáno v příslušných veřejných registrech 15. května 1985.

Dne 16. října oblastní soud zrušil zajištění některých nemovitostí patřících třetím stranám; oproti tomu nařídil konfiskaci některých budov vlastněných žadatelem a jeho manželkou a čtyř vozů na základě toho, že nebylo prokázáno „zákonné nabytí“ zmíněných položek majetku. Konfiskace byla zaznamenána do registrů 9. listopadu 1985.

Na základě stejného rozhodnutí byl pan Raimondo uvržen pod speciální policejní dohled, který se však neuskutečnil až do 30. ledna 1986, kdy byl oblastním soudem zproštěn viny (viz výše uvedený odst. 10). Byl také požádán, aby složil kauci 2 000 000 lir jako záruku, že se podřizuje omezením vyplývajícím z tohoto opatření, zejména pak zákazu opustit dům bez oznámení odchodu policii, povinnosti hlásit se policii v udaných dnech, povinnosti navrátit se domů nejpozději do 21. hodiny a nevycházet před 7. hodinou kromě případů, kdy by pro to měl vážné důvody a nejprve o tomto záměru informoval příslušné úřady.

2. U Odvolacího soud v Catanzaru

14. Na základě odvolání žadatele Odvolací soud v Catanzaru vydal rozsudek při neveřejném zasedání dne 4. července 1986. Zrušil jím speciální policejní dohled a nařídil navrácení kauce a zajištěného a konfiskovaného majetku. Toto rozhodnutí (decreto) odkazovalo na „povážlivě nedbalý způsob, kterým byla napadaná opatření týkající se osoby a majetku pana Raimonda vykonána, čímž bylo fakticky rozhodnuto o jeho občanské a ekonomické bezprávnosti.“

Rozhodnutí bylo zaneseno do spisu 2. prosince a podepsáno příslušným úředníkem prokuratury 10. prosince. Dne 2. prosince bylo také prostřednictvím kanceláře tajemníka odvolacího soudu předáno kompetentním policejním úřadům (questura), které o něm 5. prosince informovaly místní četníky (carabinieri). Posledně zmínění pak informovali žadatele 20 prosince.

Rozhodnutí nabylo platnosti 31. prosince 1986.

15. Navrácení zajištěných nemovitostí a zkonfiskovaných vozů bylo zaneseno do příslušných registrů 2. února (nemovitosti), 10. února (dva vozy a dodávka) a 10. července 1987 (nákladní automobil).

Kauce byla žadateli navracena 24. dubna 1987.

Pokud jde o nemovitosti, které byly zkonfiskovány, žádost o zaznamenání zrušení tohoto opatření je datována 9. srpna 1991.

II. Příslušné domácí právo

A. Legislativa platná v příslušné době

1. Zákon z 27. prosince 1956

16. Zákon č. 1423 z 27. prosince 1956 (dále jen „Zákon 1956“) stanoví různá preventivní opatření v souvislosti s „osobami, které znamenají ohrožení bezpečnosti a veřejné morálky“. Příslušná ustanovení jsou shrnuta v rozsudku ve věci Guzzardi v. Itálie ze dne 6. listopadu 1980 (Série A č. 39. s. 17–19, §§ 46–49):

„46. Podle článku 1 zákon platí mimo jiné pro ... osoby, které z důvodů svého chování či životního stylu jsou nutně považovány za žijící, i částečně, z příjmů z trestné činnosti nebo z výdělku za spoluvinu v takové činnosti, nebo jejichž vnější chování dává dobrý důvod věřit tomu, že mají sklony ke kriminalitě.

Velitel policie (questore) může takovýmto osobám zaslat varování (diffida)...

47. ...

48. ... podle článku 3 může být takováto osoba uvržena pod speciální policejní dohled; dle potřeby může být toto spojeno buď se zákazem pobytu v jedné či více oblastech, nebo v případě obzvláště nebezpečné osoby s nařízením nuceného pobytu v určené oblasti.

Pouze oblastní soud sídelního města provincie má pravomoc naříditi taková opatření; učiní tak na základě zdůvodněné žádosti zasláné velitelem policie jeho předsedovi (článek 4, § 1). Oblastní soud musí během

třiceti dnů vydat podložené rozhodnutí (provvedimento). Nejprve vyslechne vyjádření kanceláře státního prokurátora a příslušné osoby, přičemž poslezně uvedená strana má právo na předložení písemného vyjádření a na asistenci právního zástupce (článek 4 § 2).

Výkonné orgány a příslušná osoba mohou během deseti dnů zaslat odvolání, které nemá suspenzivní účinek; odvolací soud je povinen vydat během třiceti dnů podložené rozhodnutí (článek 4, §§ 5 a 6). Toto rozhodnutí může být obratem a za stejných podmínek předmětem dalšího odvolání ke kasačnímu soudu, který je povinen vynést své rozhodnutí během třiceti dnů (článek 4 § 7).

49. Přijímaje jedno z opatření uvedených v článku 3, oblastní soud uvede dobu jeho platnosti – minimálně jeden a maximálně pět let (článek 4 § 4) – a vydá pokyny, dle kterých se projednáváná osoba musí řídit (článek 5 § 1). ...“

2. Zákon z 31. května 1965

17. Zákon č. 575 z 31. května 1965 (dále jen „Zákon 1965“) doplňuje Zákon 1956 přidáním klauzulí namířených proti mafii. Článek 1 stanoví, že je aplikovatelný na osoby jako pan Raimondo, proti kterým existují důkazy o jejich spojení s organizací typu mafie.

18. Výše uvedená legislativa byla podpořena zákonem č. 646 z 13. září 1982 (dále jen „Zákon 1982“), kterým se do Zákonu 1965 inter alia vložil článek 2. Stanoví zajištění různých právních kroků, které mohou být užity v průběhu soudního řízení se vztahem k žádosti o preventivní opatření přípustná podle Zákonu 1956 vůči osobě, která je podezřelá z příslušnosti k takové organizaci:

... oblastní soud může vydat i ze své vlastní iniciativy podložené rozhodnutí nařizující zajištění majetku, kterým osoba, proti níž bylo řízení zavedeno, přímo či nepřímo disponuje, jestliže existuje dostačující podrobné svědectví, jako například patrný rozpor mezi jejím životním stylem a jejími zřejmými nebo doloženými příjmy ukazující, že tento majetek byl nabyt z příjmů z nezákonné činnosti nebo jejich reinvestování.

Spolu s výkonem preventivních opatření oblastní soud nařídí konfiskaci veškerého zajištěného majetku, u kterého nebude prokázáno jeho zákonné nabytí. Když je vyšetřování dokončeno, toto opatření může být také zavedeno později, ne však více než rok od data zajištění.

Oblastní soud zruší příkaz k zajištění, když žádost o preventivní opatření byla zamítnuta nebo když bylo prokázáno zákonné nabytí projednáváného majetku.

B. Precedenční právo týkající se žádosti o preventivní opatření, zejména hmotného charakteru

19. Ve své zprávě (odst. 43) Komise vydala stručný souhrn precedenčního práva týkajícího se této oblasti:

... Existence preventivních opatření není sama o sobě v rozporu s italskou ústavou. Ústavní soud rozhodl, že základem pro taková opatření je potřeba zaručit pořádaný a pokojný průběh společenských vztahů, a to nejen prostřednictvím souboru zákonů trestajících nezákonné činy, ale také pomocí ustanovení určených k prevenci proti páčání takových činů (Ústavní soud, rozsudky č. 27 z roku 1959 a č. 23 z roku 1964).

Díky zvláštnímu předmětu své působnosti nesouvisí preventivní opatření se spácháním specifického trestného činu, ale s typem chování zákonem definovaného jako chování naznačující existenci nebezpečí pro společnost (Ústavní soud, rozsudek č. 23 z roku 1964).

Následkem toho je v italském právním systému základní rozdíl mezi trestním postihem a preventivním opatřením. První je odpovědí na trestný čin a následkem takového činu; druhé pak prostředkem prevence proti spáchání takového činu.

Jinými slovy, tresty souvisí se zločinem již spáchaným, kdežto preventivní opatření jsou míněna jako snížení rizika, že se zločiny v budoucnu uskuteční (viz, mutatis mutandis, Ústavní soud, rozsudek č. 53 z roku 1968 týkající se bezpečnostních opatření).

Jelikož trestní postih a preventivní opatření jsou věci zásadně odlišné, ne všechny ústavní zákony jsou aplikovatelné i na posledně jmenované. Například presumpce nevinny formulovaná ve článku 27 Ústavy se netýká preventivních opatření, která se nezakládají na trestní odpovědnosti či vině osoby, již se týkají (Ústavní soud, rozsudek č. 23 z roku 1964).

Podobně taková opatření nespádají do kompetence článku 25 § 2 Ústavy, který zakazuje zpětnou aplikaci trestních ustanovení. Porušení tohoto zákona bylo již několikrát projednáváno u Kasačního soudu v souvislosti s příkazem ke konfiskaci podle článku 2 Zákona 1965. Kasační soud zaprvé stanovil, že výše zmíněná zásada není aplikovatelná v případě preventivních opatření (viz např. Kasační soud, rozsudek ve věci Piraino ze dne 30. ledna 1985). Zadruhé Kasační soud upozornil na fakt, že napadané ustanovení není ve skutečnosti retroaktivní, jelikož se týká majetku vlastněného projednávanou osobou v době nařízení konfiskace (Kasační soud, rozsudek ve věci Oliveri ze dne 12. května 1986) a nezákonného užívání tohoto majetku poté, co příkaz ke konfiskaci vešel v platnost (Kasační soud, rozsudek ve věci Pipitone ze dne 4. ledna 1985).

I přes tato omezení zůstává kompatibilita preventivních opatření s Ústavou předmětem důkladného zkoumání.

Již v roce 1956 Ústavní soud stanovil, že v žádném případě nemůže být omezováno právo na svobodu kromě případů, kdy je takové omezení předepsáno zákonem, kdy bylo zavedeno zákonné řízení a kdy byly důvody k tomu dány soudním rozhodnutím (Ústavní soud, rozsudek č. 11 z roku 1956).

Následně stanovil, že preventivní opatření nemohou být zavedena na základě pouhého podezření a jsou oprávněná pouze tehdy, když jsou založena na objektivním zjištění a zhodnocení faktů, které odhalují chování a životní styl projednávané osoby (Ústavní soud, rozsudek č. 23 z roku 1964).

O něco později potvrdil, že ústavnost preventivních opatření dále závisí na respektování zákonných pravidel a možnosti obrátit se s odvoláním na soudy. Navíc jsou výše zmíněné dvě podmínky úzce spojeny. Tudiž pro zákon nestačí stanovit mlhavá měřítka pro určení nebezpečí; musí být stanovena s dostatečnou pečlivostí, aby smysluplně opravňovala přistoupení k soudu a jednání stran (Ústavní soud, rozsudek č. 177 z roku 1980).

Precedenční právo Kasačního soudu je v tomto ohledu zcela shodné s tím, které platí u Ústavního soudu; jasně potvrzuje, že řízení týkající se zavedení preventivních opatření musí mít projednávací charakter a být vedena s respektem k právu na obhajobu a každé porušení těchto principů by znamenalo jejich neplatnost (viz např. Kasační soud, rozsudek č. 1255 ve věci Santoro ze dne 29. června 1984).

Kasační soud zamítl množství stížností udávajících neústavnost opatření k zajištění a konfiskaci podle článku 2 Zákona 1965. Zvláště stanovil, že předpoklad týkající se nezákonného původu majetku osob podezřelých z příslušnosti k organizaci typu mafie není neslučitelný s článkem 24 Ústavy, který zabezpečuje právo na obhajobu, jelikož konfiskace se může uskutečnit pouze tehdy, existují-li dostatečné důkazy týkající se nezákonného původu projednávaného majetku a pokud tyto nebyly vyvráceny (Kasační soud, výše zmíněný rozsudek ve věci Pipitone).

S ohledem na kompatibilitu opatření k zajištění a konfiskaci s právem na svobodné provozování soukromých ekonomických aktivit a právem na nerušené užívání soukromého majetku (články 41 a 42 Ústavy) Kasační soud stanovil, že tato práva nejsou absolutní a mohou být omezena vzhledem k obecným zájmům. Toto se uplatňuje v souvislosti s vlastnictvím či užíváním majetku nezákonného původu (Kasační soud, výše zmíněné rozsudky ve věcech Oliveri a Pipitone). ...“

20. Ve svém stanovisku č. 1489/86 z 18. listopadu 1986 Consiglio di Stato prohlásil, že „ačkoli konfiskace svou definicí opravňuje stát k osvojení si části projednávaného majetku ..., neznamená to samo o sobě převod tohoto do vlastnictví veřejných úřadů...“. Ten nastane pouze tehdy, bude-li rozhodnutí, které to nařizuje, neodvolatelné (Oblastní soud v Palermu, rozhodnutí z 19. dubna 1989).

ŘÍZENÍ PŘED KOMISÍ

plained of the following: (a) the convention); (b) the length of various measures were applied to him (Article 6 § 1); (c) the failure to apply the above measures (Article 1 seizure and confiscation of certain assets been deprived of his right to free-

12954/87) admissible as regards possessions, to the freedom of movement a reasonable time; it found the order Article 31), it expressed the

led to the seizure (eighteen votes against up to 31 December 1986 and confiscated assets until that date

as the confiscation of nine items in 1986 (unanimously);

as the applicant had been deprived (unanimously);

of the proceedings relating to the

21. Pan Raimondo podal svou žádost ke Komisi 23. dubna 1987. Stěžoval si na následující: (a) nezákonnost a délku své vazby (článek 5 §§ 1 a 3 Úmluvy); (b) délku různých řízení týkajících se ho, zejména řízení trestního (článek 6 § 1); (c) nedodržení práva na presumpci nevin v té míře, v jaké proti němu byla učiněna preventivní opatření (článek 6 § 2); (d) povinnost složit kauci jako ujištění o podvolení se výše zmíněným opatřením (článek 1 Protokolu č. 4); (e) zasahování do jeho majetku vyplývající ze zajištění a konfiskace části jeho vlastnictví (článek 1 Protokolu č. 1); (f) skutečnost, že mu bylo odepřeno jeho právo na svobodu pohybu (článek 2 Protokolu č. 4).

22. Dne 6. prosince 1991 Komise prohlásila žádost (č. 12954/87) za přípustnou, pokud se týká stížností založených na žadatelovu právu na nerušené užívání jeho vlastnictví a na svobodu pohybu a na rozhodnutí o zavedení preventivních opatření v přiměřené lhůtě; zbytek žádosti prohlásila za nepřipustný. Ve své zprávě z 21. října 1992 (podle článku 31) vyjádřila následující názor:

(a) že nedošlo k porušení článku 1 Protokolu č. 1 v souvislosti se zajištěním (18 hlasů proti 1) a konfiskací (16 hlasů proti 3) žadatelova majetku až do 31. prosince 1986 a, pokud se týká škody způsobené správou zajištěných a konfiskovaných položek, až do tohoto data (18 hlasů proti 1);

(b) že došlo k porušení článku 1 Protokolu č. 1 proto, že konfiskace devíti objektů nemovitostí a jednoho nákladního automobilu pokračovala i po 31. prosinci 1986 (jednomyslně);

(c) že došlo k porušení článku 2 Protokolu č. 4 v tom smyslu, že žadatel byl zbaven svého práva na svobodu pohybu od 4. července do 20. prosince 1986 (jednomyslně);

(d) že nedošlo k porušení článku 6 § 1, pokud se týká délky řízení vztahujících se k zajištění a konfiskaci (jednomyslně).

KONEČNÉ NÁVRHY VLÁDY PŘEDLOŽENÉ SOUDU

23. Ve svém prohlášení vláda žádala Soud, aby „zastával a vynesl nálezn, že nedošlo k porušení Úmluvy ani žádného z Protokolů č. 1 a č. 4“.

PRÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

I. Údajné porušení článku 1 Protokolu č. 1

24. Pan Raimondo si stěžoval na zabavení šestnácti nemovitostí a šesti vozů dne 13. května 1985 a na konfiskaci několika z těchto položek, která byla nařízena 16. října 1985 (viz výše uvedený odst. 13). Odvolával se na článek 1 Protokolu č. 1, který stanoví:

„Každá fyzická nebo právnická osoba má právo pokojně užívat svůj majetek. Nikdo nemůže být zbaven svého majetku s výjimkou veřejného zájmu a za podmínek, které stanoví zákon a obecné zásady mezinárodního práva.“

Předchozí ustanovení nebrání státům přijímat zákony, které považují za nezbytné, aby upravily užívání majetku v souladu s obecným zájmem a zajistily placení daní a jiných poplatků nebo pokut.“

25. V zájmu rozhodnutí, zda napadaná opatření představovala kontrolu „užívání majetku“ v rámci výkladu druhého odstavce nebo zakládala připravení o vlastnictví podle prvního odstavce, Soud nejprve posoudil jejich aplikování až do 31. prosince 1986, kdy rozhodnutí Odvolacího soudu v Catanzaru vešlo v konečnou platnost (viz výše uvedený odst. 14). Poté posoudil záležitost jejich setrvání ve veřejných registrech i po zmíněném datu (viz výše uvedený odst. 15).

31 December 1986.

h the applicant's right to peaceful
l confiscation was justified on the
re first sentence of that provision.

or in section 2 ter of the 1965 Act
possessions but only to prevent him
No. 1 which is relevant here.

reasonable for the District Court
possessions seized represented the
l about is, rather, that such a dras-
ter section 2 ter of the 1965 Act is
s to be the fruit of unlawful acti-
fiscated if necessary. The measu-
e extremely dangerous economic
this stage of the proceedings was

been established.

ation had not deprived him of the
form of enforcement of the mea-

roperty does not necessarily come
'protocol No. 1 (see the Handyside
§ 63, and the AGOSI v. the Unit-

in this case could not moreover
an irrevocable decision (see para-
imondo had challenged the order
). Here too therefore it is the se-

confiscation – also provided for
erest, namely it sought to ensure
e criminal organisation to which
y.

te in the fight against the mafia.
ernational connections, this “or-
”, in the real property sector. Con-
i effective and necessary weapon
im pursued, all the more so be-

ation notwithstanding any appeal.
iation left to it under the second

A. Použití preventivních opatření týkajících se majetku do 31. prosince 1986

26. Vláda nepopírala, že došlo k porušení žadatelova práva na pokojné užívání jeho majetku. Avšak namítala, že zajištění a konfiskace byly oprávněné na základě výjimky povolené podle článku 1 k pravidlu zakotvenému v první větě tohoto ustanovení.

1. Zajištění

27. Stejně jako Komise Soud shledává, že zajištění bylo umožněno podle článku 2 Zákona 1965 (viz výše uvedený odst. 18) a jeho záměrem nebylo zbavit žadatele jeho vlastnictví, ale pouze mu zabránit v jeho užívání. Proto je zde významný druhý odstavce článku 1 Protokolu č. 1.

Navíc žadatel netvrdil, že 13. května 1985 bylo neodůvodněné stanovisko oblastního soudu o existenci dostatečných podrobných důkazů k prokázání, že zajištěný majetek pocházel z příjmů z nezákonné činnosti nebo jejich reinvestování. Stěžoval si spíše na to, že takové drastické opatření bylo zavedeno v této fázi soudního řízení. Avšak zajištění podle článku 2 Zákona 1965 je evidentně dočasným opatřením zamýšleným jako záruka, že majetek, který se ukáže být výsledkem nezákonné činnosti škodící společnosti, může být následně v případě potřeby zkonfiskován. Toto opatření bylo proto oprávněné v obecném zájmu a z hlediska extrémně nebezpečné ekonomické moci organizace typu mafie nemůže být řečeno, že jeho zavedení v oné fázi soudního řízení bylo nepřiměřené sledovanému cíli.

Proto v tomto bodě nedošlo k porušení článku 1 Protokolu č. 1.

2. Konfiskace

28. Podle vyjádření žadatele, i kdyby bylo přijato tvrzení, že konfiskace se ho nesnažila připravit o vlastnictví jeho majetku, zanesení do veřejných registrů znamenalo formu prosazování tohoto opatření ještě před vnesením rozhodnutí o jeho odvolání.

29. Ačkoliv konfiskace majetku zahrnuje zbavení vlastnictví, nemusí na ni být nutně uplatňována druhá věta prvního odstavce článku 1 Protokolu č. 1 (viz rozsudek ve věci Handyside v. Spojené království ze dne 7. prosince 1976, Série A č. 24, s. 30, § 63 a rozsudek ve věci AGOSI v. Spojené království ze dne 24. října 1986, Série A č. 108, s. 17, § 51).

Podle italského precedenčního práva by navíc konfiskace projednávaného typu nemohla mít za následek převedení vlastnictví do rukou státu, pokud by nebylo vydáno neodvolatelné rozhodnutí (viz výše uvedený odst. 20). V tomto případě žádné takové rozhodnutí vydáno nebylo, jelikož pan Raimondo napadl příkaz Oblastního soudu v Catanzaru z 16. října 1985 (viz výše uvedený odst. 13). Proto i zde se použije druhý odstavce článku 1.

30. Stejně jako Vláda a Komise i Soud shledává, že konfiskace – také umožněná článkem 2 Zákona 1965 – sledovala cíl, který byl v obecném zájmu, jmenovitě byla snahou o záruku, že užívání zmíněného majetku nepřinese žadateli nebo zločinecké organizaci, z členství v níž byl podezřelý, výhody na úkor společnosti.

Soud si je plně vědom obtíží, s kterými se italský stát setkává v boji proti mafii. Následkem její nezákonné činnosti, zejména obchodu s drogami, a jejích mezinárodních styků má tato „organizace“ obrovský obrat, který bývá následně investován, inter alia, v oblasti nemovitostí. Konfiskace, která je určena k zastavení tohoto přesunu podezřelého kapitálu, je účinnou a nutnou zbraní v boji proti této rakovině. Proto se jeví přiměřenou sledovanému cíli, obzvláště pak proto, že nevyžaduje žádná další omezení v souvislosti se zajištěním.

Konečně preventivní účel konfiskace ospravedlňuje její okamžité použití nehledě na odvolání.

Celkově tedy příslušný stát nepřekročil rámec svého pole působnosti určený mu druhým odstavcem článku 1.

3. Dohled na zajištěný nebo zkonfiskovaný majetek

31. Znovu se odvolávaje na článek I Protokolu č. I pan Raimondo prohlásil, že místní policie nezajistila řádný dohled a objekty v jeho vlastnictví postižené preventivním opatřením byly terčem četného vandalismu.

32. Vláda toto popřela. Oficiálně nebylo těm, kdo byli odpovědní za střežení majetku – úředníkům místní policie určeným soudními orgány – prokázáno žádné obvinění z nedbalosti. V roce 1989 byla navíc přijata legislativa upravující tento problém jednak ochranou zájmů osob, jimž byl jejich majetek po zajištění navrácen, a jednak poukázáním na veřejný zájem užívání majetku, který byl zajištěn a pak nastalo zkonfiskován.

33. Stejně jako Komise Soud uznává, že každé zajištění či konfiskace má nezbytně za následek škodu. Komise shledala, že žadatelovo obvinění neposkytló dostatečně jasný podklad pro zjišťování, zda skutečná škoda způsobená v tomto případě převýšila onu nezbytnou škodu. Pro Soud žadatel neopatřil žádné určitější informace. Soud proto nemůže než přijmout názor Komise a rozhodnout, že v tomto bodě také nedošlo k porušení článku I Protokolu.

B. Skutečnost, že napadaná opatření zůstala zanesena ve veřejných registrech po 31. prosinci 1986.

34. Podle žadatele příslušné úřady otálely s realizací rozhodnutí Odvolacího soudu v Catanzaru ze 4. července 1986.

35. Vláda zdůraznila, že nemovitost i movitost byly navráceny 2. února 1987, pouze dva měsíce po zanesení výše zmíněného rozhodnutí do spisu. Připustila, že formality pro zanesení odvolání napadených opatření do veřejných registrů trvaly určitou dobu, ale pan Raimondo mohl a měl kontaktovat příslušné oddělení s kopií rozhodnutí odvolávajícího zmíněná opatření. Článek 619 dřívějšího trestního řádu, citovaný jeho právním zástupcem na přelíčení, nebyl aplikovatelný, protože se týkal pouze případu, kdy výkonné orgány zruší závazky nebo zajištění nařízené jako záruka na splacení dluhů obžalovaného po jeho odsouzení (soudní poplatky, pokuty, vězeňské náklady).

36. Soud poznamenává zaprvé, že zmíněné vlastnictví bylo navráceno žadateli 2. února 1987, dva měsíce po tom, co rozhodnutí odvolacího soudu bylo zaneseno do spisů. Přesto však musí zvážit, zda skutečnost ponechání zápisů v příslušných registrech způsobila porušení práva daného článkem I Protokolu č. 1.

Žádné takové porušení se nevyskytlo v souvislosti s nemovitostí zajištěnou 13. května 1985 a třemi vozy zkonfiskovanými 16. října 1985, protože potřebné zápisy byly provedeny rychle, 2. a 10. února 1987 (viz výše uvedený odst. 15). Oproti tomu k porušení došlo, pokud se týká nákladního automobilu a devíti objektů nemovitostí konfiskovaných 16. října 1985, kde zápis týkající se nákladního automobilu byl učiněn až 10. července 1987 a zápis týkající se nemovitosti až 9. srpna 1991 (viz výše uvedený odst. 15).

Není na Soudu, aby rozhodl o tom, kdo měl učinit patřičné kroky v tomto případě. Avšak bez ohledu na důvody předložené Vládou, jednalo se o odpovědnost veřejných orgánů. Soud shledává obtížným pochopit, proč bylo nutné čekat jednotlivě více než sedm měsíců (2. prosince 1986 – 10. července 1987) a čtyři roky a osm měsíců (2. prosince 1986 – 9. srpna 1991), než byl upraven právní stav některých objektů majetku pana Raimonda, když Odvolací soud v Catanzaru nařídil navrácení všeho majetku vlastníkům „poté, co zápisy budou z registrů odstraněny“.

Navíc toto omezování nebylo ani „stanoveno zákonem“, ani nutně „pro kontrolu užití majetku v souladu s obecným zájmem“ v rámci znění článku I Protokolu 1.

Došlo tudíž k porušení tohoto ustanovení.

II. Údajné porušení článku 2 protokolu č. 4

37. Žadatel si stěžoval, že speciální policejní dohled, pod který byl uvržen, zakládal porušení článku 2 Protokolu č. 4, podle kterého:

„1. Každý, kdo se právoplatně zdržuje na území některého státu, má na tomto území právo svobody pohybu a svobody zvolit si místo pobytu...“

3. Žádná omezení nemohou být uvalena na výkon těchto práv kromě těch, která stanoví zákon a jsou nezbytná v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, udržení veřejného pořádku, předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných...“

38. Vláda o tomto tvrzení pochybovala. Při neveřejném zasedání přijaté rozhodnutí rušící speciální dohled nabylo podle příslušných ustanovení právní moci až dnem, kdy bylo zaneseno do spisu, a to 2. prosince 1986. Do této doby zůstalo „čistě interní záležitostí“. Odvolací soud v Catanzaru nemohl být kritizován za to, že nevydal své rozhodnutí během třiceti dnů, jak stanoví článek 4 Zákona 1956, protože tento časový limit nebyl závazný.

39. Soud v první řadě shledává, že bez ohledu na žadatelovo protichůdné tvrzení projednávané opatření neznamenalo porušení občanských svobod v rámci znění článku 5 § 1 Úmluvy. Pouhé omezení svobody pohybu vyplývající ze speciálního dohledu má být posuzováno podle článku 2 Protokolu č. 4 (viz výše citovaný rozsudek ve věci Guzzardi, s. 33, § 92).

Z hlediska hrozby, kterou mafie znamená pro „demokratickou společnost“, bylo takové opatření nutné „pro udržení veřejného pořádku“ a „pro předcházení zločinnosti“. Bylo přesně přiměřené sledovanému cíli až do chvíle, kdy Odvolací soud v Catanzaru 4. července 1986 rozhodl zrušit je (viz výše uvedený odst. 14).

Zbývá posoudit dobu mezi 4. červencem a 20. prosincem 1986, kdy bylo rozhodnutí oznámeno žadateli (viz stejný odstavec). I kdyby Soud přijal tvrzení, že rozhodnutí přijaté při neveřejném zasedání nemohlo nabytí právní moci až do jeho zanesení do spisu, je mu zatěžko pochopit, proč došlo k pětiměsíčnímu zpoždění při koncipování důvodů k rozhodnutí okamžitě vymahatelnému a týkajícímu se základních práv, jmenovitě žadatelovy svobody přijít a odejít dle vlastního uvážení; ten navíc nebyl informován o zrušení opatření po dobu osmnácti dní.

40. Soud je toho názoru, že přinejmenším v době od 2. do 20. prosince projednávané omezování nebylo stanoveno zákonem ani nebylo nezbytné. Proto došlo k porušení článku 2 Protokolu č. 4.

III. Údajné porušení článku 6 § 1 Úmluvy

41. Pan Raimondo nakonec kritizoval délku řízení týkajícího se jeho odvolání proti konfiskaci a speciálnímu dohledu. Opíral se o článek 6 § 1 Úmluvy, který stanoví:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla... v přiměřené lhůtě projednána... soudem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. ...“

42. Zvažovaná doba začala 16. října 1985, kdy Oblastní soud v Catanzaru nařídil projednávaná opatření (viz výše uvedený odst. 13). Skončila 31. prosince 1986, kdy rozhodnutí Odvolacího soudu vešlo v konečnou platnost. Trvala proto jeden rok, dva měsíce a dva týdny.

43. Soud sdílí názor přijatý Vládou a Komisí, že speciální dohled není srovnatelný s trestními postihy, protože jeho účelem je předcházení páchaní trestných činů. Dodává, že řízení týkající se dohledu nezahrnovala „stanovení ... trestního obvinění“ (viz výše uvedený rozsudek ve věci Guzzardi, s. 40, § 108).

Pokud se týká konfiskace, mělo by být zaznamenáno, že článek 6 se používá pro činnost, která má ve skutečnosti „hmotnou“ podstatu a je založena na údajném porušení práv, která jsou taktéž hmotného charakteru (viz rozsudek ve věci Editions Périscope v. Francie ze dne 26. března 1992, Série A č. 234-B, s. 66, § 40). Taková byla situace v daném případě.

44. Avšak s ohledem na fakt, že případ se dostal před dva italské soudy, Soud neshledává konečnou délku řízení nepřiměřenou (viz. mutatis mutandis, rozsudek ve věci Salerno v. Itálie z 12. října 1992, Série A č. 245-D, s. 56, § 21).

Z toho vyplývá, že nedošlo k porušení článku 6 § 1.

IV. Aplikace článku 50 Úmluvy

45. Podle článku 50 Úmluvy:

„Jestliže Soud zjistí, že rozhodnutí nebo opatření soudního nebo každého jiného orgánu Vysoké smluvní strany je zcela nebo částečně v rozporu se závazky vyplývajícími z této Úmluvy a jestliže vnitrostátní právo této strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků takového rozhodnutí nebo opatření, rozhodnutí Soudu přiznává v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

A. Škoda

46. Pan Raimondo požadoval náhradu za peněžní i morální újmu bez udání jakékoli sumy. Skutečnost, že musel zastavit stavební práce v souvislosti s konfiskací svého majetku, a neuspokojivé podmínky, za kterých byl tento spravován, měly za následek značné zchátrání budov a vozů. Uvržení speciálního dohledu mu ztížilo pohyb a znemožnilo mu provozovat jeho podnikání. Navíc opožděné zaznamenání zrušení konfiskace znamenalo, že jakýkoliv pokus volně nakládat s uvedenými nemovitostmi byl odsouzen k nezdaru, což vedlo ke zvýšení jeho již tak značných dluhů.

47. Podle Vlády žadatel dostatečně neprokázal, že údajná porušení měla za následek finanční újmu. Pokud se týká morální újmy, byla toho názoru, že, bude-li porušení shledáno, toto shledání samo poskytne dostatečně spravedlivé zadostiučinění.

48. Delegát Komise se domníval, že žadatel utrpěl nepochybně peněžní i morální újmu. Avšak při absenci přesně stanoveného požadavku si nebyl jistý, jaký přístup má být zvolen.

49. Soud zamítá požadavky na úhradu peněžní újmy, jelikož způsob, jak jsou formulovány, je příliš nejasný a informace obsažené ve spise tuto záležitost nepomáhají objasnit. Na druhé straně ale přijal názor, že pan Raimondo utrpěl morální újmu, za což mu přisuzuje částku 10 000 000 italských lir.

B. Náklady a výdaje

50. Na zasedání právní zástupce žadatele požadoval náhradu 10 552 325 lir (včetně daně z přidané hodnoty) za náklady a výdaje zaplacené při jednání s institucemi Úmluvy.

51. Vláda nechala tuto záležitost na úvaze Soudu, ale zdůraznila, že přidělená částka by měla být přiměřená stupni úspěšnosti, pokud nějaká bude, žádosti pana Raimonda.

Delegát Komise se k této otázce nevyjádřil.

52. Z hlediska neúspěchu některých stížností pana Raimonda mu Soud, s přihlédnutím k dostupným důkazům a příslušnému precedenčnímu právu, přiděluje částku 5 000 000 lir.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. rozhoduje, že nedošlo k porušení článku 1 Protokolu č. 1 v souvislosti se zajištěním a konfiskací žadatelova majetku do 31. prosince 1986 ani v souvislosti se škodou způsobenou těmito opatřeními;

2. rozhoduje, že došlo k porušení tohoto článku v tom smyslu, že konfiskace nákladního automobilu a devíti objektů nemovitostí ze 16. března 1985 zůstala zanesena v příslušných veřejných registrech po 31. prosinci 1986, a že k jinému porušení tohoto ustanovení nedošlo;

3. rozhoduje, že došlo k porušení článku 2 Protokolu č. 4 přinejmenším tím, že speciální policejní dohled nad žadatelem pokračoval po 2. prosinci 1986;

4. rozhoduje, že článek 6 Úmluvy se na zmíněný policejní dohled nevztahuje;

5. rozhoduje, že nedošlo k porušení tohoto ustanovení, pokud se týká délky konfiskačního řízení;

6. rozhoduje, že příslušný stát vyplatí panu Raimondovi v tříměsíční lhůtě 10 000 000 (deset milionů) italských lir za morální újmu a 5 000 000 (pět milionů) lir za náklady a výdaje;

7. zamítá zbytek žadatelových požadavků na spravedlivé zadostiučinění.

Vyhotoveno v jazyce anglickém a francouzském a vyhlášeno při veřejném zasedání v Paláci lidských práv ve Strassbourgu dne 22. února 1994.

Marc-André EISSEN
tajemník

Rolv RYSSDAL
předseda

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

22. dubna 1994

VĚC SARAIVA DE CARVALHO

(Rozsudek ve věci Saraiva de Carvalho versus Portugalsko)

Evropský soud pro lidská práva, zasedající v souladu s článkem 43 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a příslušnými ustanoveními Jednacího řádu jako Senát, který tvořili následující soudci: R. Ryssdal, předseda, F. Gölcüklü, A. Spielmann, S. K. Martens, I. Foighel, F. Bigi, A. B. Baka, M. A. Lopes Rocha, J. Makarczyk a dále M. – A. Eissen, tajemník Soudu, a H. Petzold, zástupce tajemníka Soudu, po neveřejné poradě, která se konala ve dnech 25. listopadu 1993 a 23. března 1994, posledně uvedeného data vynesl následující rozsudek:

POSTUP

1. Příklad byl Soudu předán Evropskou komisí pro lidská práva (dále jen „Komise“) 7. dubna 1993 v tříměsíční lhůtě stanovené článkem 32 § 1 a článkem 47 Úmluvy. Tomu předcházelo podání stížnosti (č. 15651/89) proti Portugalské republice, předložené Komisi podle článku 25 portugalským občanem panem Otelem Saraiva de Carvalhem 10. října 1989.

Požadavek Komise vycházel z článků 44 a 48 a z prohlášení, jímž Portugalsko uznalo obligatorní pravomoc Soudu (článek 46). Předmětem uvedené žádosti bylo vydání rozhodnutí, zda skutkový děj případu zakládá porušení závazků příslušného státu podle článku 6 § 1.

2. V odpovědi na dotaz učiněný podle ust. 33 § 3 (d) Jednacího řádu žadatel uvedl, že si přeje zúčastnit se řízení, a ustanovil advokáta, který ho bude zastupovat (ust. 30).

3. Do ustaveného Senátu byl z moci úřední jmenován pan M. A. Lopes Rocha, zvolený soudce portugalské národnosti (článek 43 Úmluvy), a pan R. Ryssdal, předseda Soudu (ust. 21 § 3 /b/). Dne 23. dubna 1993 vylosoval předseda za přítomnosti tajemníka dalších sedm členů, a to pány F. Gölcüklü, R. Macdonalda, A. Spielmanna, S. K. Martense, I. Foighela, F. Bigiho a A. B. Baku (článek 43 in fine Úmluvy a ust. 21 § 4). Následně pan J. Makarczyk, zastupující soudce, nahradil pana Macdonalda, který se dalšího řízení nemohl zúčastnit (ust. 22 § 1 a 24 § 1).

4. Pan Ryssdal z titulu předsedy Senátu (ust. 21 § 5) prostřednictvím tajemníka konzultoval se zástupcem portugalské vlády (dále jen „Vláda“), právním zástupcem žadatele a delegátem Komise postup soudního řízení (ust. 37 § 1 a 38). V souladu s následně vydaným nařízením obdržel tajemník 26. srpna 1993 vyjádření Vlády a 30. srpna vyjádření žadatele. Dne 6. září informoval tajemník Komise tajemníka Soudu, že její delegát předloží své vyjádření při zasedání Soudu.

5. Dne 3. listopadu 1993 vydala Komise dokumenty vztahující se k řízení před ní, jak si vyžádal tajemník Soudu na základě pokynů předsedy.

6. V souladu s rozhodnutím předsedy, který dovolil žadatelovu advokátovi používat při řízení portugalský jazyk (ust. 27 § 3), se veřejné zasedání konalo v Paláci lidských práv ve Strabourgu 23. listopadu 1993. Soud předtím vykonal přípravné řízení.

K Soudu se dostavili:

(a) za Vládu

A. Henriques Gaspar, náměstek generálního prokurátora, zástupce Vlády; M. Pedrosa Machado, profesor práv na Universitě v Lisabonu a Portugalské katolické universitě, M. J. Piresová, členka stálého zastoupení Portugalska v Radě Evropy, právní zástupci;

(b) za Komisi

M. P. Pellonpää, delegát;

(c) za žadatele

R. Frances, advokát provozující praxi v Lisabonu, právní zástupce.

Soud vyslechl úvodní přednesy pánů Henriqua Gaspara, Pedrosy Machada, Pellonpää a Francese. Soud oslovil také žadatel.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

I. Okolnosti případu

7. Pan Otelo Saraiva de Carvalho, narozený v roce 1936, je portugalským občanem žijícím v Oieras. V projednávané době byl podplukovníkem v portugalské armádě.

8. Dne 10. června 1984 byl zatčen a držen ve vyšetřovací vazbě pro obvinění ze založení a vedení teroristické organizace, což je podle článku 288 trestního zákoníku zločinem; byl podezřelý z toho, že byl jedním ze zakladatelů a vůdců skupiny „FP 25 de Abril“ (Lidová armáda 25. dubna), které byla přisuzována odpovědnost za několik bombových útoků, ozbrojených útoků a vražd.

A. Vedení soudního vyšetřování

9. Dne 30. prosince 1984 soudce Úřadu trestního vyšetřování v Lisabonu, kterému byl případ předán, vyšetřování uzavřel a zaslal spis kanceláři státního prokurátora.

10. Dne 7. ledna 1985 prokurátor vznesl obvinění. Obžaloval žadatele a několik jeho spoluobviněných z toho, že vypracovali plán, podle něhož se prostřednictvím „FP 25 de Abril“ měli uchopit vedení v armádě a svrhnout státní úřady. Zdůraznil, že pan Saraiva de Carvalho byl jedním ze strůjců tohoto plánu.

11. V souladu s článkem 59 zákona č. 82/77 z 6. prosince 1977 o výkonu spravedlnosti, článkem 8 zákonného výnosu č. 269/78 z 1. září 1978 a článkem 365 trestního řádu (viz níže uvedený odst. 26) byl spis spolu s návrhy prokurátora zaslán Trestnímu soudu (tribunal criminal) v Lisabonu, aby soudce odpovědný za případ, pan Antonio Salvado, mohl vydat despacho de pronúncia nebo de não pronúncia.

12. Dne 22. ledna 1985 pan Salvado vydal despacho de pronúncia. Po zaznamenání, že během soudního vyšetřování nedošlo v posuzovaném případě k žádným neregulérnostem ani jiným chybám, zamítl návrhy prokurátora, pokud se týkalo čtyř obviněných, na základě toho, že shromážděné důkazy nebyly dostatečné, aby umožnily spolehlivě stanovit pravděpodobnost viny. Oproti tomu přijal obvinění týkající se pana Saraiva de Carvalha a sedmdesáti dvou dalších obžalovaných a rozhodl, že všichni kromě tří budou drženi ve vyšetřovací vazbě.

Žadatel se proti despacho podle článku 371 trestního řádu neodvolal (viz níže uvedený odst. 26).

B. Soudní řízení

1. U Trestního soudu v Lisabonu

13. Soudní proces začalo 7. října 1985 u čtvrtého senátu Trestního soudu v Lisabonu, který byl složen ze tří soudců a kterému předsedal pan Salvado. Řízení se skládalo z celkem 263 zasedání soudu.

14. Na jednání 8. října žadatel podal odvolání k Odvolacímu soudu v Lisabonu, zpochybňující slučitelnost výše citovaného opatření (viz výše uvedený odst. 11), které zplnomocnilo jednoho a téhož soudce jak k vydání despacha de pronúncia, tak k projednávání případu, s článkem 32 § 5 portugalské Ústavy a článkem 6 § 1 Úmluvy.

Namítal, že vydáním takového příkazu soudce předem zaujal postoj schvalující uznání viny, který ho patrně ovlivní při vynášení rozsudku o skutkové podstatě.

Ve stejný den trestní soud prohlásil odvolání za přípustné a rozhodl ho předat vyššímu soudu spolu s odvoláním proti rozsudku, který sám vynese.

15. Dne 20. května 1987 trestní soud rozhodl, že žadatel byl vůdčím členem „FP 25 de Abril“, ale nikoliv již jedním z jejich zakladatelů, a udělil mu trest patnácti let vojenského vězení, z čehož mu byl díky amnestii ihned prominut jeden rok, deset měsíců a patnáct dní. Šestnáct z obviněných zprostil viny, ostatním a panu Saraiva de Carvalhovi pak nařídil zaplatit rukou společnou a nerozdílnou státu 1 000 000 000 escudos.

2. U Odvolacího soudu v Lisabonu

16. Dne 25. listopadu 1987 Odvolací soud v Lisabonu zamítl odvolání prokurátora a třiceti sedmi obžalovaných včetně pana Saraiva de Carvalha.

V rozporu s trestním soudem rozhodl, že žadatel byl také jedním ze zakladatelů „FP 25 de Abril“. Následně zvýšil trest na osmáct let vojenského vězení, z čehož dva roky a tři měsíce byly ihned prominuty díky amnestii. Soud potvrdil povinnost zaplacení zmíněné částky.

17. Pokud se týká stížnosti založené na článku 6 § 1 Úmluvy (viz výše uvedený odst. 14), soud upozornil, že minulost prokázala, že přesným účelem článku 59 výše zmíněného zákona č. 82/77 bylo zajistit, aby vyšetřující soudci nevydávali nálezy o přechynech, které vyšetřovali; proto legislativa svěřila procesnímu a nikoli vyšetřujícímu soudci právo vydat despacho de pronúncia, které opravňovalo k zhodnocení a klasifikaci žalovaných přečinů.

3. U Nejvyššího soudu

18. Odvolání pana Saraiva de Carvalha k Nejvyššímu soudu (Supremo Tribunal de Justicia) bylo zamítnuto 22. června 1988. S odkazem na svou ustálenou judikaturu soud rozhodl, že opatření, na která si žadatel stěžoval, nebyla neslučitelná s článkem 32 § 5 Ústavy; soudce, který vydal despacho de pronúncia, nebyl vázán stanoviskem přijatým v onom stádiu řízení a měl plnou volnost při vynesení rozsudku o skutkové podstatě, tudíž ani v nejmenším nebyla ohrožena jeho nestrannost.

Oproti tomu soud rozhodl, že žadatel byl pouze vůdcem „FP 25 de Abril“, a proto snížil trest na sedmáct let vězení.

4. U Ústavního soudu

19. Žadatel se nakonec odvolal k Ústavnímu soudu (Tribunal constitucional). Zopakoval námítky, které učinil u ostatních soudů, zvláště argumentoval tím, že despacho de pronúncia bylo klíčovým rozhodnutím v soudním stíhání. Skutečnost, že bylo přijato soudcem, který následně zasedal při přelíčení, porušovala článek 32 § 5 Ústavy, který stanovuje naprostou oddělenost soudního vyšetřování, obžaloby a soudního řízení; také, jak dodal, to narušilo nestrannost soudu, jelikož zmíněný soudce byl v době zvažování skutkové podstaty proti obžalovanému předpojatý.

20. Ve svém rozsudku z 15. února 1989 Ústavní soud zdůraznil potřebu rozlišení mezi formální obžalobou, za kterou byla odpovědná kancelář státního prokurátora, a despacho de pronúncia. Posledně zmíněné bylo stanoveno pouze za účelem prověření pravděpodobnosti viny z důvodů zrušení soudního řízení, pokud by neexistovaly důkazy prima facie. Šlo tudíž o rozhodnutí o schůdnosti obžaloby a nemělo za následek zaujatost soudce při zvažování skutkové podstaty. Sloužilo tedy jako filtr a pojistka. Dokonce i kdyby právní kla-

sifikace faktů učiněná soudcem byla odlišná, soudce nejednal jako prokurátor. V tomto případě pan Salgado nemohl být obviňován z předpojatosti pouze proto, že vydal despacho de pronúncia. Něco jiného by bylo, kdyby ve svém rozhodnutí přesáhl rámec obvinění prokurátora a udělal v nich podstatné změny. V takovém případě, což ale nebyl tento, by se rozdíl mezi formální obžalobou a despacho de pronúncia smazal, protože soudce by neoprávněně zasáhl do výsad státního prokurátora.

Ústavní soud však přijal odvolání z jiného důvodu, který před Evropským soudem pro lidská práva nebyl uveden (viz níže uvedené odst. 27 a 28) a který se vztahoval k nedostatečnému zdůvodnění rozsudku u soudu první instance. Proto případ vrátil Nejvyššímu soudu, aby učinil příslušné kroky.

21. Dne 23. února 1989 prokuratura usilovala o objasnění některých pasáží v rozsudku a žádala o opravu administrativních chyb v něm. Dne 12. dubna Ústavní soud zařídil opravy, uvedl v příloze jednu pasáž pro objasnění a poskytl požadované podrobnosti.

5. Následující řízení

22. Při novém projednání případu 17. května 1989 Nejvyšší soud zrušil rozsudek Odvolacího soudu v Lisabonu z 25. listopadu 1987 a případ mu zaslal k novému přehodnocení faktů.

Žadatel byl v ten samý den dočasně propuštěn.

23. Dne 13. září 1989 Odvolací soud v Lisabonu vynesl nový rozsudek; prokurátor a několik obžalovaných včetně žadatele se proti němu odvolalo z právních důvodů k Nejvyššímu soudu.

Dne 19. prosince 1990 Nejvyšší soud odvolání z části přijal a napadané rozhodnutí podle toho pozměnil.

Pan Saraiva de Carvalho a sedm spoluobžalovaných se odvolali k Ústavnímu soudu proti rozsudku Nejvyššího soudu. Na výsledek tohoto řízení se stále čeká.

II. Příslušné domácí právo

A. Ústava

24. Podle článku 32 § 5 Ústavy:

„Trestní řízení jsou založena na obvinění, soudní a vyšetřovací opatření stanovená zákonem jsou řízena principem adversárním.“

B. Trestní zákoník

25. Podle článku 288 trestního zákona,

„1. Odnětím svobody v rozmezí od pěti do patnácti let může být potrestán každý, kdo založí nebo podporuje teroristickou skupinu, organizaci či společenství.

2. Teroristickou skupinou, organizací či společenstvím se rozumí každá skupina dvou nebo více shodně jednajících osob vytvořená, aby podkopávala národní celistvost a nezávislost či bránila, měnila a oslabovala činnost státních orgánů zřízených Ústavou; nebo aby nutila úřady něco konat nebo naopak od něčeho upouštět či cosi tolerovat; nebo aby zastrášovala jisté osoby či skupiny nebo všechno obyvatelstvo pácháním zločinů ...

(e) což zahrnuje užívání bomb, granátů, střelných zbraní, výbušných látek či zařízení, zápalných látek jakéhokoli druhu nebo balíků či dopisů s bombou. ...

4. Tam, kde členové skupiny, organizace či společenství ... jsou přistiženi při držení jedné z položek uvedených v odst. (e) paragrafu 2 s patrným účelem jejich trestného použití, trest mezi horní a dolní hranicí bude zvýšen o jednu třetinu.“

C. Trestní řád

26. Důležitá ustanovení trestního řádu platného v příslušné době – nový vešel v platnost 1. ledna 1988 – byla následující:

Článek 349

„Tam, kde soudní vyšetřování odhalí důkaz prima facie o spáchání trestného činu, o identitě osoby, která ho spáchala, a její odpovědnosti, kancelář státního prokurátora, je-li k tomu oprávněna, vznese svá obvinění.“

Článek 365

„Tam, kde je žaloba podána kanceláří státního prokurátora nebo, k čemuž může dojít, prostřednictvím asistenta, spis je ihned předložen soudci, aby tento mohl vydat během osmi dnů despacho de pronúncia nebo de não pronúncia.“

Článek 366

„Despacho de pronúncia obsahuje

1. jméno, povolání a bydliště, pokud jsou známy, obžalovaných nebo informace nezbytné k jejich identifikaci;
2. přesný popis činů, jež měli spáchat, a jejich rozsah;
3. všechny zvláštní či obecné přitěžující či polehčující okolnosti;
4. uvedení zákonných ustanovení, která byla porušena a určují tresty,
5. každé rozhodnutí související s dočasným propuštěním obžalovaných, které v souladu se zákonem prodlužuje či pozměňuje dřívější situaci;
6. informaci předepsanou články 354, 356 a 357, je-li to nutně, a nařízení sdělit informace týkající se obžalovaných úřadu trestního rejstříku;
7. datum a podpis soudce. ....“

Článek 371

„Kancelář státního prokurátora, soukromý žalobce a obžalovaný se mohou odvolat proti despacho de pronúncia. Kancelář státního prokurátora a soukromý žalobce se mohou odvolat proti despacho de não pronúncia...“

Článek 59 zákona č. 82/77 z 6. září 1977 o výkonu spravedlnosti stanoví:

„Trestní soud je oprávněn k pronúncia, soudnímu řízení a následujícím krokům, pokud se týká trestních případů spadajících pod články 63, 67 a 70.“

Článek 8 zákonného výnosu č. 269/78 z 1. září 1978, doplňující výše zmíněný zákon, stanoví:

„Soudci trestního soudu jsou oprávněni k pronúncia nebo jeho ekvivalentu, soudnímu řízení a následujícím krokům, pokud se týká případů, které jsou projednávány podle postupu de querela, nebo těch, které jsou vyhrazeny pro soud zasedající jako senát.“

RÍZENÍ PŘED KOMISÍ

27. Pan Saraiva de Carvalho podal žádost ke Komisi 10. října 1989 (č. 15651/89). Stěžoval si na porušení svého práva na projednání svého případu „nestranným soudem“ v rámci znění článku 6 § 1 Úmluvy tím, že týž soudce nejprve vydal despacho de pronúncia a následně předsedal trestnímu soudu. Také uvedl, že se mu nedostalo spravedlivého soudního řízení ve věci nedostatečného zdůvodnění rozsudku u soudu první instance.

28. Komise prohlásila druhou stížnost za nepřipustnou 17. května 1990 a první stížnost za přípustnou 19. května 1992. Ve své zprávě z 14. ledna 1993 (článek 31) vyjádřila devíti hlasy ku osmi názor, že nedošlo k porušení článku 6 § 1.

KONEČNÉ NÁVRHY PŘEDLOŽENÉ SOUDU

29. Ve svém prohlášení Vláda žádala Soud, aby rozhodl, že v případě nedošlo k porušení článku 6 § 1 Úmluvy.

PŘÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

Údajné porušení článku 6 § 1

30. Pan Saraiva de Carvalho namítal, že jeho případ nebyl projednán „nestranným soudem“ v rámci znění článku 6 § 1, který stanoví:

„Každý má právo na...projednání ...nestranným soudem... oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu...“

Podle jeho výkladu čtvrtý senát Trestního soudu v Lisabonu, který ho 20. května 1987 odsoudil k trestu patnácti let vojenského vězení, nesplňoval požadavky tohoto ustanovení. Jeho předsedající soudce pan Salva-do dříve, jako soudce pověřený tímto případem, vydal despacho de pronúncia. Takové rozhodnutí znamenalo, že již na počátku řízení byl soudce přesvědčený o žadatelově vině, což nutně mělo vliv na vedení procesu, za něž byl předsedající soudce odpovědný.

31. Podle Vlády nemohly být obavy pana Saraiva de Carvalha považovány za objektivně oprávněné. Despacho de pronúncia nemůže být přirovnáváno k soudnímu rozhodnutí v procesu; ani nemůže být zaměňováno s formální obžalobou, jelikož se týkalo pouze schůdnosti obžaloby. Obviněnému zajistilo dvojí ochranu – před nutností podstoupit veřejné soudní řízení, kdyby proti němu neexistoval důkaz prima facie, a před souzením za obvinění, která nebyla zmíněna v despacho. Podle postupu platného v příslušné době a podle ustálené judikatury Nejvyššího soudu nebyl soudce vydávající despacho tímto nijak zavázán a těšil se naprosté volnosti při rozhodování o skutkové podstatě na základě důkazů předložených podle principu adversárního při soudním řízení.

32. Komise tento názor zcela přijala.

33. Soud poukazuje na to, že existence nestrannosti podle článku 6 § 1 musí být určena podle subjektivního kritéria, to znamená na základě osobního přesvědčení určitého soudce v daném případě, a také podle objektivního kritéria, to znamená podle zjištění, zda soudce poskytuje záruky dostačující k tomu, aby byly vyloučeny jakékoli legitimní pochybnosti v tomto smyslu (viz rozsudek ve věci případu Fey v. Rakousko ze dne 24. února 1993, Série A č. 255-A, s. 12, § 28).

34. Pokud se týká subjektivního kritéria, žadatel nezpochybnil osobní nestrannost pana Salvada.

35. Podle objektivního kritéria musí být zjištěno, zda, nehledě vůbec na soudcův osobní postoj, existují zjiřitelné skutečnosti, které mohou vyvolat pochyby o jeho nestrannosti. V tomto ohledu mohou mít jistý význam i pouhá zdání. Soud dále uvádí, že při rozhodování, zda je v daném případě legitimní důvod k obavám o nedostatečné nestrannosti určitého soudce, je stanovisko obžalovaného důležité, ale ne rozhodující. Rozhodujícím je zjištění, zda tyto obavy mohou být považovány za objektivně ospravedlněné (ibid., s. 12, § 30, a rozsudek ve věci Padovani v. Itálie ze dne 26. února 1993, Série A č. 257-B, s. 20, § 27).

V této souvislosti Soud rozhodl, že pouhý fakt, že soudce již přijal rozhodnutí před soudním řízením, nemůže sám o sobě být považován za opravňující k pochybám o jeho nestrannosti. Záleží na rozsahu a povaze opatření přijatých soudcem před řízením (viz rozsudek ve věci Hauschildt v. Dánsko^{*)} ze dne 24. května 1989.

^{*)} Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Strasbourg – přílohový sešit IV/95. Rozhodnutí Evropského soudu o stížnosti č. 10486/83, str. 14.

Série A č. 154, s. 21, § 49 a také rozsudek ve věci Nortier v. Holandsko ze dne 24. srpna 1993, Série A č. 267, s. 15, § 33).

36. V projednávaném despacho de pronúncia pan Salvalo shledal zaprvé, že během soudního vyšetřování nedošlo v posuzovaném případě k žádným neregulérnostem ani jiným chybám. Dále rozhodl, že důkazy nebyly dostatečné k tomu, aby umožnily spolehlivě stanovit pravděpodobnost viny čtyř ze spoluobviněných, a následně zamítl obvinění, která proti nim prokurátor vznesl. Uznal však obvinění dalších obžalovaných včetně pana Savaira de Carvalha a rozhodl, že všichni obžalovaní kromě tří budou drženi ve vyšetřovací vazbě.

37. Stejně jako Vláda Soud přijímá, že toto předběžné rozhodnutí není rovnocenné rozhodnutí celého případu. Podle portugalského práva platného v dané době soudce pověřený případem rozhodoval při vydání despacho, zda spis, včetně prokurátorovy žaloby, obsahuje důkaz prima facie, který by postačoval k tomu, aby osoba prošla utrpením soudního procesu. Sporné body, které soudce musí vyjasnit při svém rozhodování, nejsou proto stejné jako ty, jež jsou rozhodující pro jeho konečný výrok. Toto může být ilustrováno skutečností, že 20. května 1987 senát trestního soudu, kterému předsedal pan Salvalo, zprostil šestnáct ze spoluobžalovaných jmenovaných v despacho viny. Navíc, kdyby pan Saraiva de Carvalho měl jakékoli pochybnosti o následcích rozhodnutí, očekávalo by se od něho odvolání proti tomuto podle článku 371 trestního řádu (viz výše uvedený odst. 26).

38. Tento případ se liší od případů Piérsack v. Belgie (rozsudek ze dne 1. října 1982, Série A č. 53) a De Cubber v. Belgie (rozsudek ze dne 26. října 1984, Série A č. 86) v povaze povinností plněných soudci, kteří na těchto případech pracovali před jejich projednáním u soudu. Při vypracování despacho pan Salvalo jednal v rámci svého postavení soudce čtvrtého senátu; nepodnikl žádné kroky ve vyšetřování nebo obžalobě. Jeho detailní znalost případu neznamenal, že byl předpojatý v tom smyslu, že by mu to bránilo být nestranným, když případ přišel před soud. Jeho úlohou v počáteční fázi řízení nebylo ujistit se, že existuje „částečně potvrzené podezření“ (viz výše citovaný rozsudek ve věci Hauschildt, s. 22, § 52), ale že existuje důkaz prima facie (srovnej se „závažnými náznaky“ ve výše citované věci Nortier, s. 16, § 35).

Ani předběžné zhodnocení dostupných důkazů, které pan Salvalo učinil, nemůže být posuzováno jako formální shledání viny. To bylo učiněno pouze v rozsudku z 20. května 1987 na základě důkazů předložených a ústně posouzených na 263 zasedáních, které senát s předsedou Salvadem vedly k odsouzení žadatele.

39. Pokud se týká rozhodnutí ponechat obviněného ve vyšetřovací vazbě, toto může pouze ospravedlnit obavy týkající se nestrannosti soudce za zvláštních okolností. Pan Salvalo však v dané době neučinil žádná nová hodnocení, která by měla rozhodující vliv na jeho názor na skutkovou podstatu; neučinil nic než zbežná šetření, která neodhalila žádné okolnosti vypovídající ve prospěch propuštění pana Saraiva de Carvalha.

40. Závěrem – podíl pana Salvada na přijetí rozsudku z 20. května 1987 tedy neporušil nestrannost čtvrtého senátu trestního soudu, jelikož žadatelovy obavy nemohou být posouzeny jako objektivně oprávněné. Proto nedošlo k porušení článku 6 § 1.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

rozhoduje, že nedošlo k porušení článku 6 § 1.

Vyhotoveno v jazyce anglickém a francouzském a vyhlášeno při veřejném zasedání v Paláci lidských práv ve Strasbourgu dne 22. dubna 1994.

Herbert PETZOLD
zástupce tajemníka

Rolv RYSSDAL
předseda

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRAVA

18. prosince 1996

VĚC SCOTT

(Rozsudek ve věci Scott versus Španělsko)

Evropský soud pro lidská práva, zasedající v souladu s článkem 43 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a příslušnými ustanoveními Jednacího řádu A jako Senát, který tvořili následující soudci: R. Ryssdal, předseda, Thór Vilhjálmsson, A. Spielmann, J. M. Morenilla, A. B. Baka, G. Mifsud Bonnici, D. Gotchev, B. Repik, K. Jungwiert a dále H. Petzold, tajemník Soudu, a P. J. Mahoney, zástupce tajemníka Soudu, po neveřejné poradě, která se konala ve dnech 2. září a 30. listopadu 1996, poslezně uvedeného data vynesl následující rozsudek:

POSTUP

1. Případ byl Soudu předán Evropskou komisí pro lidská práva (dále jen „Komise“) 18. září 1995 v tříměsíční lhůtě stanovené článkem 32 § 1 a článkem 47 Úmluvy. Tomu předcházelo podání stížnosti (č. 21335/93) proti Španělskému království, předložené Komisi podle článku 25 britským občanem panem Christopherem Ianem Scottem 2. září 1992.

Požadavek Komise vycházel z článků 44 a 48 a z prohlášení, jimž Španělsko uznalo obligatorní pravomoc Soudu (článek 46). Předmětem žádosti bylo vydání rozhodnutí, zda skutkový děj případu zakládá porušení závazků příslušného státu podle článku 5 §§ 1 a 3 Úmluvy.

2. V odpovědi na dotaz učiněný v souladu s ust. 33 § 3 (d) Jednacího řádu A žadatel uvedl, že si přeje osobně se zúčastnit řízení, a ustanovil advokáta, který jej bude zastupovat (ust. 30).

Vláda Spojeného království poté, co byla tajemníkem Soudu zpravena o svých právech zasahovat do případu (článek 48 /b/ Úmluvy a ust. 33 § 3 /b/), nijak nenaznačila, že by tak mínila učinit.

3. Do ustaveného Senátu byl z moci úřední jmenován pan J. M. Morenilla, zvolený soudce španělské národnosti (článek 43 Úmluvy), a pan R. Ryssdal, předseda Soudu (ust. 21 § 4 /b/). Dne 29. září 1995 vylosoval předseda Soudu za přítomnosti tajemníka Soudu dalších sedm členů, a to pány Thóra Vilhjálmssona, A. Spielmanna, A. B. Baku, G. Mifsuda Bonniciho, D. Gotcheva, B. Repika a K. Jungwierta (článek 43 in fine Úmluvy a ust. 21 § 5).

4. Pan Ryssdal z titulu předsedy Senátu (ust. 21 § 6) prostřednictvím tajemníka konzultoval se zástupcem španělské vlády (dále jen „Vláda“), právním zástupcem žadatele a delegátem Komise postup soudního řízení (ust. 37 § 1 a 38). V souladu s následně vydaným nařízením obdržel tajemník vyjádření Vlády 3. dubna 1996 a vyjádření žadatele 13. května.

5. V souladu s rozhodnutím předsedy se veřejné zasedání konalo v Paláci lidských práv ve Strasbourgu 28. srpna 1996. Soud předtím vykonal přípravné řízení.

K soudu se dostavili:

(a) za Vládu

J. Borrego Borrego, ředitel právního oddělení pro Evropskou komisi pro lidská práva a Evropský soud pro lidská práva, Ministerstvo spravedlnosti, zástupce Vlády;

(b) za Komisi

J. Mucha, delegát;

(c) za žadatele

E. Fitzgerald, královská rada, právní zástupce, S. Jakobi, poradce.

Soud vyslechl úvodní přednesy pánů Muchy, Fitzgeralda a Borrega Borrega.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

I. Zvláštní okolnosti případu

6. Pan Scott je britským občanem, narodil se v roce 1958. Současně je držen v Královském vězení v Leicesteru.

7. Dne 5. března 1990 finská občanka, slečna T., podala na policii v Puerto de la Cruz, Tenerife, Kanárské ostrovy, udání, ve kterém sdělovala, že ji žadatel předešlou noc znásilnil. Podle slečny T. ji žadatel zastrásoval a bil, nutil ji svléknout se a mít s ním pohlavní styk. Slečna T. podstoupila lékařské vyšetření a 9. března 1990 odlétla zpět do Finska.

8. Večer 5. března 1990, na základě popisu slečny T., byl žadatel zadržen policií; pokusil se uprchnout, ale nakonec byl zatčen. Měl falešný pas a byl pod silným vlivem alkoholu vyžadujícím lékařské ošetření. Dne 7. března 1990, za asistence právníka a překladatele, učinil před policií prohlášení, ve kterém popřel obvinění ze znásilnění. Při prohlídce jeho rejstříku bylo zjištěno, že žadatel uprchl z věznice v Sudbury, West Midlands, 22. prosince 1989 a že na něj byl 31. ledna 1990 soudcem Porotního trestního soudu v Birminghamu vydán mezinárodní zatykač pro vraždu otce. Večer 7. března 1990 byl žadatel předveden před vyšetřujícího soudce (juez de instrucción).

9. Dne 8. března 1990, opět za asistence právníka a překladatele, žadatel popřel obvinění ze znásilnění před vyšetřujícím soudcem č. 1 v Puerto de la Cruz. Ve svém rozhodnutí toho dne soudce prohlásil, na základě článků 503 a 504 trestního řádu (viz níže uvedené odst. 35 a 36), že existuje dostatečný důvod věřit, že žadatel spáchal trestný čin, který měl za následek oprávněné uvěznění (viz níže uvedený odst. 33). S ohledem na okolnosti případu a existenci mezinárodního zatykače (viz výše uvedený odst. 8) vyšetřující soudce nařídil panu Scottovi vyšetřovací vazbu.

10. Dne 23. března 1990 příslušný soudní orgán pro vydávání cizích státních příslušníků, hlavní vyšetřující soudce č. 4 z Audiencia Nacional v Madridu, také nařídil žadateli vazbu na základě mezinárodního zatykače a závazku úřadů Spojeného království, že podají žádost o jeho vydání (článek 8 extradičního zákona – viz níže uvedený odst. 37). V tomto se hlavní vyšetřující soudce odvolával na články 503 a 504 trestního řádu (viz níže uvedené odst. 35 a 36) a bral v úvahu závažnost zločinu a výši trestu vězení, který by následoval podle španělského práva (viz níže uvedený odst. 34). Formální žádost o vydání byla podána 27. dubna 1990 spolu s dalšími důkazy svědčícími proti žadateli.

11. Dne 25. června 1990 byla příslušnému orgánu ve Finsku zaslána mezinárodní žádost o soudní spolupráci za účelem získání další výpovědi údajné oběti znásilnění a dodatečných lékařských svědectví.

12. Dne 26. listopadu 1990 veřejný žalobce (Ministerio Fiscal) doporučil žadatelovo vydání. Od úřadů Spojeného království byly požadovány záruky v tom smyslu, že pokud vydání bude povoleno a žadatel bude odsouzen v Anglii, konečný trest nepřesáhne třicet let vězení (maximální doba vězení podle španělské legislativy). Dne 2. ledna 1991 britské velvyslanectví v Madridu sdělilo Audiencia Nacional, že v žadatelově případě skutečně nebude trest udělený za usvědčení z vraždy pravděpodobně vyšší než deset let. Následně se konalo zasedání v Audiencia Nacional, v jehož průběhu žadatel popřel obvinění z vraždy a bránil se proti vydání.

13. Rozhodnutím z 22. února 1991 odbor trestního oddělení Audiencia Nacional přijal záruky úřadů Spojeného království a nařídil, že žadatel bude vydán, aby byl postaven před soud za vraždu svého otce. Toto roz-

hodnutí o vydání bude naplněno pouze poté, až si žadatel odpyká dosud nevyřešenou dobu trestu, který mu bude případně uložen ve Španělsku za zločin znásilnění (viz níže uvedený odst. 41). Dále pak čas, který žadatel stráví ve vězení do vydání, bude odečten z trestu, k němuž bude případně odsouzen anglickými soudy v případě vraždy (viz níže uvedený odst. 42).

14. Žadatel podal odvolání (recurso de súplica) k soudnímu tribunálu trestního oddělení Audiencia Nacional. Rozhodnutím z 28. května 1991 bylo odvolání zamítnuto. Dne 28. června 1991 ministerská rada (Consejo de Ministros) rozhodla nevyužít své pravomoci nevykonat příkaz k vydání.

15. Mezitím 7. března 1991 vyšetřující soudce v Puerto de la Cruz rozhodl prodloužit žadatelovu vyšetřovací vazbu v případě znásilnění podle článku 504 trestního řádu (viz níže uvedený odst. 36). Přitom bral v úvahu také skutečnost, že žadatelovo vydání bylo stále v jednání.

16. V květnu 1991 napsal pan Scott Audiencia Nacional, že je ochoten souhlasit s vydáním, aby se mu mohlo dostat lékařské péče ve Spojeném království, i když vyšlo najevo, že později od této myšlenky upustil. Dne 24. června 1991 veřejný žalobce doporučil, aby byl žadatel držen ve vyšetřovací vazbě v případě znásilnění, dokud nebude přechodně vydán úřadům Spojeného království.

17. Dne 6. března 1992 britské velvyslanectví v Madridu písemně sdělilo Audiencia Nacional, že v případě žadatelova přechodného předání úřadům Spojeného království jeho zpětné vydání nemůže být zaručeno.

18. Ve stejný den, to znamená přibližně dva roky po tom, co byl žadatel zadržen (viz výše uvedený odst. 9), vyšetřující soudce v Puerto de la Cruz nařídil žadatelovo prozatímní propuštění (libertad provisional) v souvislosti s případem znásilnění, jak požaduje článek 504 trestního řádu (viz níže uvedený odst. 36). Byl však dále držen ve vazbě podle rozhodnutí učiněných v rámci řízení o jeho vydání.

19. Dne 17. března 1992 Audiencia Nacional s tím, že 23. březen 1990 byl brán jako začátek žadatelovy vazby v rámci řízení o vydání (viz výše uvedený odst. 10), rozhodl prodloužit jeho vazbu podle článku 504 trestního řádu a článku 10 § 3 extradičního zákona (viz níže uvedené odst. 36, 37 a 40) na dobu nepřesahující dva roky, což znamená do 23. března 1994. Audiencia Nacional předtím vyslechl veřejného žalobce a žadatele, přičemž prvně jmenovaný navrhl, že vzhledem k nemožnosti dočasného předání žadatele úřadům Spojeného království by jeho vydání mělo být uskutečněno až poté, co „bude zproštěn trestní odpovědností ve Španělsku“ v souvislosti s případem znásilnění.

20. Žadatel se odvolal (recurso de súplica) proti tomuto rozhodnutí, ale 18. června 1992 soudní tribunál trestního oddělení Audiencia Nacional odvolání zamítl z toho důvodu, že v případě jeho vydání na něj byla uvalena vazba 23. března 1990 nezávisle na dřívějším zadržení za jiné záležitosti a že riziko jeho uniknutí před spravedlností je značné. Ve svém vyjádření se veřejný žalobce znovu odvolával na případ projednávaný v Puerto de la Cruz.

21. Další žadatelova žádost o propuštění ze 7. září 1992 byla 5. října zamítnuta Audiencia Nacional z podobných důvodů. Ačkoli žádost byla adresována Audiencia Nacional, žadatel velice často poukazoval na řízení před vyšetřujícím soudcem v Puerto de la Cruz.

22. Dne 6. prosince 1992, reaguje na další žádost pana Scotta, Audiencia Nacional požádal vyšetřujícího soudce v Puerto de la Cruz, aby předložil informace o možnosti vydání žadatele. Spis Soudu neobsahuje žádnou odpověď.

23. Žadatel podal odvolání k Ústavnímu soudu (viz níže uvedený odst. 32) proti rozhodnutím Audiencia Nacional ze 17. března a 18. června 1992 o jeho extradiční vazbě. Odvolání bylo zamítnuto po zkráceném řízení v rozhodnutí z 6. května 1993. V této záležitosti Ústavní soud prohlásil, že na žadatele byla uvalena vazba v rámci řízení o vydání 23. března 1990, tudíž rozhodnutí Audiencia Nacional ze 17. března 1992, kterým prodloužil vazbu o další dva roky od onoho data, bylo z právního hlediska v pořádku, jelikož předchozí doba strávená žadatelem ve vězení se netýkala nového uvalení vazby.

24. Mezitím vyšetřující soudce v Puerto de la Cruz svým rozhodnutím (auto de procesamiento) z 2. února 1993 formálně obvinil žadatele za, inter alia, znásilnění a zfalšování dokladů.

25. Dne 8. února 1993 vyšetřující soudce obnovil svůj požadavek, aby získal další výpověď žalobkyně prostřednictvím mezinárodní soudní spolupráce (viz výše uvedený odst. 11). Požadovanou výpověď a dva lékařské posudky, vše ve finštině, v Puerto de la Cruz obdrželi 29. dubna 1993. Španělský překlad obdrželi až o dva měsíce později. Výpověď, která bylo přednesena na zasedání soudu v Tuusule ve Finsku 14. prosince 1992, potvrdila původní obvinění slečny T. (viz výše uvedený odst. 7). Lékařské posudky ukázaly, že slečna T. po svém návratu z Tenerife podstoupila dlouhotrvající psychiatrickou léčbu.

Dne 25. srpna 1993 bylo znovu nařízena žadatelova vazba v případě znásilnění. Následně byl žadatel předveden před soud.

26. Dne 26. listopadu 1993 veřejný žalobce vyslovil předběžné návrhy (conclusiones provisionales). Na základě dostupných lékařských důkazů požadoval trest vězení šestnácti let za znásilnění a dále trest vězení čtyři měsíce a pokutu 100 000 peset za zfalšování dokladů.

27. Proběhlo zasedání, při kterém slečna T. a soudem určenými lékaři experti podali svědectví.

V rozsudku z 21. března 1994 Audiencia Provincial v Santa Cruz de Tenerife zprostil žadatele viny ve věci znásilnění na základě toho, že jediným důkazem svědčícím proti němu bylo tvrzení slečny T., které obsahovalo mnoho nesrovnalostí. Audiencia Provincial přijal názor expertů přítomných při zasedání, že lékařské svědectví nepotvrdilo obvinění z násilného sexuálního styku.

Ve věci zfalšování dokladů byl žadatel shledán vinným a odsouzen k navrhovanému trestu.

28. Dne 16. března 1994, kdy žadatelova vazba dosáhla zákonného maxima čtyř let (viz níže uvedený odst. 36), vydal Audiencia Nacional příkaz k propuštění žadatele z vazby v rámci řízení o vydání. Avšak s vědomím žadatelova zproštění viny v případě znásilnění a jeho brzkého propuštění Audiencia Nacional ihned nařídil žadatelovu pokračující vazbu až do vydání.

29. Dne 27. března 1994 byl žadatel předán úřadům Spojeného království na základě mezinárodního zatykače a rozhodnutí Audiencia Nacional z 22. února 1991 povolujícího vydání (viz výše uvedený odst. 13).

30. Žadatel celkem strávil ve vězení dva roky, šest měsíců a dvacet devět dní na základě různých rozhodnutí k vazbě až do soudního řízení pro obvinění ze znásilnění a přesně čtyři roky v souvislosti s řízením o vydání.

31. Dne 9. listopadu 1995 po zasedání Porotního trestního soudu v Birminghamu byl pan Scott uznán vinným za vraždu svého otce. Byl odsouzen k doživotnímu trestu odnětí svobody. Předsedající soudce doporučil „tarifní dobu“ 12 let (viz níže uvedený odst. 43).

II. Příslušné domácí právo

A. Ústava

32. Článek 17 Ústavy chrání právo na svobodu a bezpečnost osoby a určuje podmínky, za kterých může být svoboda osoby omezena. Podle odstavce 4 tohoto ustanovení má být připraven v zákoně postup habeas corpus, který také určí maximální trvání vyšetřovací vazby.

Práva daná článkem 17 posuzována jako základní mohou být předmětem odvolání se jednotlivce k Ústavnímu soudu (recurso de amparo).

B. Trestní zákon

33. Podle článku 429 trestního zákona platného v dané době je znásilnění postižitelné trestem odnětí svobody na dobu od dvanácti let a jednoho dne do dvaceti let (reclusión menor).

34. Podle článku 405 trestního zákona je zabití vlastního otce či matky postižitelné trestem odnětí svobody na dobu od dvaceti let a jednoho dne do třiceti let (reclusión mayor).

C. Trestní řád

35. Podle článku 503 trestního řádu

„Před nařízením vyšetřovací vazby musí být splněny následující podmínky:

1. Musí být prokázáno, že k jednání, které mohlo způsobit trestný čin, skutečně došlo.

2. Trestný čin musí být postižitelný více než šesti lety trestu odnětí svobody (prisón menor) nebo, je-li trest odnětí svobody nižší, soudce musí shledat nezbytným držet obžalovaného ve vazbě vzhledem k jeho trestním záznamům, okolnostem trestného činu, možnému poškození veřejného pořádku nebo četnosti páčání podobných činů...

3. Musí existovat dostatečné důvody k tomu, aby osoba držená ve vazbě byla považována za trestně odpovědnou za tento čin.“

36. Podle článku 504 trestního řádu by vyšetřovací vazba neměla přesáhnout jeden rok, je-li trestný čin postížitelný odnětím svobody na dobu od 6 měsíců a jednoho dne do 6 let, a neměla by přesáhnout dobu 2 let, je-li použitelný trest vyšší.

Avšak jestliže případ nemůže být projednán u soudu během této doby a existuje riziko, že by obžalovaný unikl spravedlnosti, článek 504 trestního řádu stanoví, že vyšetřovací vazba může být prodloužena postupně až na dva a čtyři roky. Zdůvodněné rozhodnutí s tímto účinkem může být vydáno až poté, co příslušný soud vyslechne obžalovaného a veřejného žalobce.

37. Podle článku 528 § 1 trestního řádu může vyšetřovací vazba trvat pouze tak dlouho, dokud její původní důvody zůstávají v platnosti.

D. Pravidla extradiční vazby

38. Řízení o vydání spadají do pravomoci Audiencia Nacional v Madridu bez ohledu na to, kde byla žádaná osoba zadržena (článek 65 § 4 zákona o soudnictví – Ley Orgánica del Poder Judicial). V takových případech přípravné řízení spadá do pravomoci příslušného hlavního vyšetřujícího soudce (juez central de instrucción) přiděleného k Audiencia Nacional, rovněž v Madridu (článek 88 zákona o soudnictví a článek 8 § 2 extradičního zákona z roku 1985).

39. Podle článku 8 extradičního zákona může stát za určitých okolností požadovat zadržení osoby s cílem jejího vydání i před podáním formální žádosti o vydání, pokud se žadající stát zaručí, že příslušná žádost bude podána během následující čtyřiceti dnů. Zadržенý musí být předveden před příslušného hlavního vyšetřujícího soudce během dvaceti čtyř hodin od jeho zatčení.

40. Podle článku 10 § 3 extradičního zákona „dokud trvá řízení o vydání, maximální doba vazby žádané osoby a její práva jako zadrženého jsou dána, pokud ne tímto zákonem, příslušnými ustanoveními trestního řádu“.

41. Podle článku 19 § 2 extradičního zákona „pokud je žádaná osoba ve vyšetřování nebo byla odsouzena španělským soudem ... její předání může být odloženo až do doby, kdy bude její trestní odpovědnost ve Španělsku zrušena, nebo může být předána přechodně či definitivně v souladu s podmínkami, které odsouhlasí žádající stát.“

Článek 18 extradiční smlouvy mezi Spojeným královstvím a Španělským královstvím z 22. července 1985 obsahuje podobné ustanovení. Smlouva vešla v platnost 1. července 1986.

42. Článek 18 §§ 1 a 2 extradičního zákona vyžaduje, inter alia, aby vydání bylo uskutečněno za podmínky, že doba strávená žádanou osobou v extradiční vazbě bude odečtena z trestu, který jí bude udělen žádajícím státem.

E. Doživotní tresty v Anglii

43. Podle anglického práva vražda zakládá povinný trest doživotního vězení (zákon o vraždě /zrušení trestu smrti/ z roku 1965). Osoba odsouzená za zabití člověka může být odsouzena k doživotnímu vězení podle uvážení soudce. V obou případech propuštění na svobodu může být povoleno až po minimální době považované za nezbytnou pro uspokojení požadavků na odplatu a odstranění („tarifní doba“).

ŘÍZENÍ PŘED KOMISÍ

44. Pan Scott podal žádost ke Komisi 2. září 1992. Opíral se o článek 5 §§ 1 (c) a 3 Úmluvy, stěžuje si, že byl nezákonně zadržen na nepřiměřeně dlouhou dobu. Dále si stěžoval na porušení článků 5 § 4, 6, 8 a 13.

45. Dne 22. února 1995 Komise prohlásila žádost (č. 21335/93) za přípustnou pokud se týkalo stížnosti v souvislosti s článkem 5 §§ 1 (c) a 3. Ve své zprávě ze 4. července 1995 (článek 31) vyjádřila názor, že nedošlo k porušení článku 5 § 1 (c) (desíti hlasy proti třem) a že došlo k porušení článku 5 § 3 Úmluvy (dvanácti hlasy proti jednomu).

KONEČNÉ NÁVRHY PŘEDLOŽENÉ SOUDU

46. Na zasedání žadatel vyzval Soud, aby uznal, že došlo k porušení článku 5 §§ 1 (c) a 3.

Vláda, pokud šlo o ni, navrhla, aby za okolností tohoto případu nebyla délka žadatelovy vazby shledána nepřiměřenou.

PŘÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

I. Údajné porušení článku 5 § 1 Úmluvy

47. Pan Scott si stěžoval na nezákonnost svého věznění podle článku 5 § 1 Úmluvy, který, v rámci své relevance, říká:

...I. Každý má právo na svobodu a osobní bezpečnost. Nikdo nesmí být zbaven svobody kromě následujících případů, pokud se tak stane v souladu s řízením stanoveným zákonem: ...

(c) zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody osoby za účelem předvedení před příslušný soudní orgán pro důvodné podezření ze spáchání trestného činu nebo jsou-li oprávněné důvody k domněnce, že je nutné zabránit ve spáchání trestného činu nebo v útěku po jeho spáchání: ...

(f) zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody osoby, ..., proti níž probíhá řízení o ... vydání.“

A. Předběžná zkoumání

48. Před Soudem si pan Scott stěžoval, že skutečnosti související s jeho vězněním ve Španělsku mezi březnem 1990 a březnem 1994 zakládají porušení článku 5 § 1 v souvislosti jak s jeho vrácením do vyšetřovací vazby, tak s jeho vazbou s výhledem na vydání, a dále porušení § 3 stejného ustanovení s ohledem na délku jeho prodlužované vyšetřovací vazby.

Žadatel prohlásil, že od 28. června 1991, tj. dne, kdy ministerská rada Španělska schválila jeho vydání Spojenému království (viz výše uvedený odst. 14), byla jediným ospravedlněním pokračující vazby jeho údajná odpovědnost za případ znásilnění.

49. Komise shledala žadatelovu vazbu zákonnou podle článku 5 § 1 (c). Pokud se týká její délky, Komise vyšetřovala pouze prodloužení jeho vyšetřovací vazby.

50. Vláda namítla, že různé úvahy se hodí na dva různé druhy řízení, do nichž byl pan Scott zapojen: podezření ze znásilnění a žádost o vydání. V obou případech bylo odnětí svobody zákonné. Dlouhé trvání vazby, která následovala, bylo také ospravedlnitelné. V souladu s příslušnou legislativou (viz výše uvedený odst. 41) byly španělské úřady oprávněny odložit provedení příkazu k žadatelovu vydání, pokud probíhalo soudní řízení ve věci znásilnění. Z hlediska znění článku 5 § 3 (viz níže uvedený odst. 67) byl ovšem Soud oprávněn pouze k posouzení doby strávené žadatelem ve vazbě v souladu s nařízenými vydanými při řízení ve věci znásilnění.

51. Soud poznamenává, že žadatel byl poprvé uvězněn 5. března 1990 pro podezření ze znásilnění finské ženy (viz výše uvedený odst. 8). Následně hlavní vyšetřující soudce č. 4 nařídil, aby žadatel byl držen ve vazbě až do rozhodnutí o žádosti o vydání (viz výše uvedený odst. 10). Dne 22. února 1991 Audiencia Nacional nařídil žadatelovo vydání podle požadavku úřadů Spojeného království. Avšak tento příkaz k vydání měl být vykonán až po rozhodnutí v případě znásilnění (viz výše uvedený odst. 13).

Soud dále poznamenává, že poté, co bylo rozhodnuto o propuštění žadatele v souvislosti s případem znásilnění (viz výše uvedený odst. 18) a po neúspěšném pokusu vydat žadatele britským úřadům pouze přechodně, zvolil Audiencia Nacional prodloužení žadatelovy extradiční vazby (viz výše uvedený odst. 19). Je obecným míněním, že základem pro toto rozhodnutí, stejně jako pro následné příkazy z 5. října a 6. prosince 1992 (viz výše uvedené odst. 21 a 22), bylo to, že vyšetřování obvinění ze znásilnění stále ještě probíhalo. Dále, jediným argumentem použitým veřejným žalobcem při doporučení pokračování vazby pana Scotta byla existence onoho vyšetřování (viz výše uvedené odst. 16, 19 a 20).

52. Z předchozího Soud usuzuje, že až na několik dní, které uplynuly mezi žadatelovým zproštěním viny ve věci znásilnění a jeho předáním úřadům Spojeného království, vyšetřování obvinění ze znásilnění poskytovalo po celou dobu zcela nebo zčásti ospravedlnění žadatelovy pokračující vazby. Toto byl bezesporu případ v době mezi 5. březnem 1990 a 6. březnem 1992 a znovu mezi 25. srpnem 1993 a 21. březnem 1994, kdy byla nařízena vazba v souvislosti se soudním řízením ve věci znásilnění. Avšak i během doby mezi 6. březnem 1992 a 25. srpnem 1993, kdy technicky byl žadatel vězněn výhradně na základě příkazů učiněných v řízení o vydání, bylo jediným důvodem prodloužení jeho vazby to, že vyšetřování jeho obvinění ze znásilnění stále nebylo dokončeno. Jinými slovy španělské extradiční úřady, které nařídily žadatelovu vazbu na základě žádosti o vydání, což bylo jako takové podloženo článkem 5 § 1 (f), rozhodly prodloužit jeho vazbu i po 6. březnu 1992, kdy prozatímní propuštění na svobodu bylo potvrzeno z hlediska řízení ve věci znásilnění, z důvodů („důvodně podezření ze spáchání trestného činu“ a riziko úniku), které by měly být spíše zkoumány v kontextu článku 5 § 1 (c).

Za těchto okolností a při uplatnění své pravomoci posoudit zákonné důvody žadatelova věznění „autonomně“ přistoupí Soud k době mezi 5. březnem 1990 a 21. březnem 1994 jako spadající do okruhu článku 5 § 1 (c). Toto je shodné s cílem a účelem článku 5, který má chránit každého před svévolným odnětím svobody (viz, mutati mutandis, rozsudek ve věci Van der Leer v. Holandsko z 21. února 1990, Série A č. 170-A, s. 13, § 27).

B. Zákonnost žadatelovy pokračující vazby

53. Pan Scott nezpochybnil zákonnost svého původního věznění, ať již vzhledem k vyšetřování znásilnění nebo vzhledem k řízení o vydání. Zpochybnil však zákonné důvody pokračující extradiční vazby po potvrzení podmíněného propuštění v případě znásilnění 6. března 1992 (viz výše uvedený odst. 18).

Žadatel si dále stěžoval na nezákonnost nařízení jeho pokračující vazby datovaného 25. srpna 1993 a učiněného po mezinárodní výměně dopisů (viz výše uvedený odst. 25). Podle jeho vyjádření takto nabyté důkazy nijak výrazně neposílily argumenty žaloby, činíce tak příkaz k vazbě svévolným podle článku 5 § 1 (c).

54. Komise shledala, že žadatelovo držení ve vazbě v souvislosti s trestním řízením bylo nařízeno v souladu s postupem předepsaným zákonem a bylo zákonné v rámci výkladu článku 5 § 1 (c).

55. Podle Vlády také bylo o žadatelově uvěznění rozhodnuto podle zákona a příslušnými soudními orgány. Pokud jde o žadatelovu první stížnost, Vláda zdůraznila, že v souladu s příslušnou legislativou (viz výše uvedený odst. 41) byly španělské úřady oprávněny odkládat provedení příkazu k vydání tak dlouho, dokud jednání v případě znásilnění zůstávalo nedořešené.

56. Soud proto musí podle tohoto ustanovení zjistit, zda žadatelovo věznění v době mezi 6. březnem 1992 (viz výše uvedený odst. 18) a 25. srpnem 1993 (viz výše uvedený odst. 25), stejně jako příkaz k jeho pokračující vazbě učiněný posledně zmiňovaného dne, byly „v souladu s postupem předepsaným zákonem“ a „zákonné“ v rámci výkladu článku 5 § 1. Úmluva zde v podstatě odkazuje na domácí právo a z toho určuje povinnost přizpůsobit se jeho základním a procesním ustanovením; ale navíc požaduje, aby každé zbavení svobody bylo slučitelné s účelem článku 5, jmenovitě s ochranou jednotlivce před libovůlí (viz rozsudek ve věci *Amuur v. Francie* ze dne 25. června 1996, Reports of Judgments and Decisions 1996–..., s. ..., § 50).

57. Je v první řadě na národních orgánech, zejména na soudech, aby interpretovaly a aplikovaly domácí právo. Avšak jelikož podle článku 5 § 1 jednání, které není v souladu s národním právem, zakládá porušení Úmluvy, Soud by mohl a měl vynaložit určité úsilí na zhodnocení, zda bylo jednáno v souladu s tímto právem (viz rozsudek ve věci *Bouamar v. Belgie* ze dne 29. února 1988, Série A č. 129, s. 21, § 49).

1. Žadatelovo věznění v době od 6. března 1992 do 25. srpna 1993

58. Pan Scott si stěžoval, že přinejmenším v době od 6. března 1992 do 25. srpna 1993 byl technicky držen v extradiční vazbě, zatímco ve skutečnosti bylo ospravedlněním jeho věznění pokračující vyšetřování obvinění ze znásilnění. Poté, co byl propuštěn na záruku v případě obvinění ze znásilnění, neexistovalo zdůvodněné ospravedlnění jeho pokračující vazby ani podle jednoho z odstavců (c) a (f) článku 5 § 1. Měl tudíž být buď propuštěn nebo okamžitě vydán.

59. Soud in limine shledává, že ačkoli žadatelova stížnost na údajnou nezákonnost jeho extradiční vazby nebyla specificky zmíněna v rozhodnutí Komise o přípustnosti (viz výše uvedený odst. 45), z faktů o případu předložených Komisí, ale také ze zdůvodnění Komise v jejím rozhodnutí o přípustnosti a v její zprávě (viz výše uvedený odst. 43 a 44) je zřejmé, že tato otázka tvoří část rozsahu případu nyní před Soudem. Každopádně má Soud pravomoc posoudit ji z vlastního podnětu (viz, mutatis mutandis, rozsudek ve věci *Kamasinski v. Rakousko* ze dne 19. prosince 1989, Série A č. 168, s. 30, § 59).

60. Soud souhlasí s žadatelem, jak je uvedeno výše (viz odst. 52), že během projednávané doby bylo skutečným ospravedlněním pokračující vazby jeho údajné zapojení do případu znásilnění. Soud je uspokojen, že rozhodující o žadatelově pokračující vazbě na tomto základě ústřední soudní orgány – hlavní vyšetřující soudce č. 4 a Audiencia Nacional – postupovaly v souladu s domácí legislativou. Žadatel nezpochybnil, že

projednávaná legislativa – v podstatě příslušná ustanovení extradičního zákona z roku 1985 a Extradiční smlouvy mezi Spojeným královstvím a Španělským královstvím a také ustanovení týkající se vyšetřovací vazby obsažená v trestním řádu – je sama o sobě v rozporu s Úmluvou. Národní úřady byly podle zákona oprávněny odložit vydání žádané osoby, jestliže trestní vyšetřování se ještě vyvíjelo (viz výše uvedený odst. 41). Podle článku 10 § 3 extradičního zákona (viz odst. 40) byly dále oprávněny držet žadatele ve vazbě za využití stejných zásad, které platí pro zadržení osob před soudním řízením.

61. Otázky zákonnosti, které jinak mohly vyvstat z protahování žadatelovy extradiční vazby (viz rozsudky ve věcech Kolompar v. Belgie ze dne 24. září 1992, Série A č. 235–C, s. 56, § 40 a Quinn v. Francie ze dne 22. března 1995, Série A č. 311, s. 19–20, § 48), jsou v tomto případě nerozeznatelné od těch, které Soud posoudí podle článku 5 § 3, a tudíž nevyžadují zvláštní zkoumání.

62. Na základě předchozích skutečností se nedá říci, že žadatelovo věznění v projednávané době bylo nezákonné ve smyslu článku 5 § 1.

2. Příkaz k vazbě z 25. srpna 1993

63. Soulad postupu soudních orgánů pověřených případem znásilnění, jmenovitě vyšetřujícího soudce v Puerto de la Cruz, s domácí legislativou nebyl vzat v pochybnost. Pokud jde o Soud, ten ve znění použité legislativy ani v její aplikaci neshledává jakýkoli rozpor s Úmluvou. Uzavírá, že v tomto případě žadatelovo odnětí svobody pro obvinění ze znásilnění bylo „v souladu s postupem určeným zákonem“.

64. Zbývá posoudit, zda nový příkaz k vazbě v souvislosti s obviněním ze znásilnění z 25. srpna 1993 byl také v souladu s podstatnými ustanoveními domácího práva a byl „zákonný“ ve smyslu článku 5 § 1 (c) Úmluvy.

65. Soud poznamenevává, že pan Scott byl původně uvězněn na základě stížnosti slečny T., že ji žadatel vyhrožoval, bil, nutil svléci se a mít s ním pohlavní styk; dále znamená, že když byl zatýkán policií, pokusil se žadatel uprchnout (viz výše uvedené odst. 7 a 8). Navíc byly 29. dubna 1993 obdrženy další důkazy obsahující novou výpověď stěžovatelky a lékařské posudky o tom, že se slečna T. po svém návratu z Tenerife musela podrobit dlouhodobé psychiatrické léčbě (viz výše uvedený odst. 25). S ohledem na předchozí a zvláště na žadatelovy trestní záznamy (viz výše uvedený odst. 8), které národní orgány byly oprávněny posoudit na základě článku 503 § 2 trestního řádu (viz odst. 35), Soud je přesvědčen, že nový příkaz k žadatelově vazbě z 25. srpna 1993 byl učiněn v souladu s odpovídající použitelnou domácí legislativou a nebyl svévolný ve smyslu článku 5 § 1 (c).

3. Závěr

66. Soud shledává, že v tomto případě nedošlo k porušení článku 5 § 1 Úmluvy.

II. Údajné porušení článku 5 § 3 Úmluvy

67. Žadatel si dále stěžoval, že přemrštěná délka jeho vazby byla v rozporu s článkem 5 § 3 Úmluvy, který zní následovně:

„Každý, kdo je zatčen nebo jinak zbaven svobody v souladu s ustanovením odstavce 1 (c) tohoto článku, ... má právo být souzen v přiměřené lhůtě nebo propuštěn během řízení. Propuštění může být podmíněno zárukou, že se dotyčná osoba dostaví k přelíčení.“

A. Předběžná námitka Vlády

68. Vláda se odvolávala na to, že žadatel nevyužil domácích opravných prostředků, které mu byly dostupné. Namítala, že úřadům odpovědným za případ znásilnění, to znamená vyšetřujícímu soudu č. 1 v Puerto de la Cruz a Audiencia Provincial v Santa Cruz, Tenerife, nebyla zaslána ani jediná žádost o propuštění.

69. Žadatel namítl, inter alia, že i kdyby soudce v Tenerife přijal záruku v trestním obvinění, zůstal by stejně ve vazbě kvůli řízení o vydání.

70. Soud poznamenává, že žadatel podal nejméně tři žádosti o prozatímní propuštění (viz výše uvedené odst. 20, 21 a 22) a že při posledním podnětu uvedeném ve spisu byla celá záležitost předána Ústavnímu soudu. Tyto žádosti byly ovšem adresovány Audiencia Nacional, který měl úřední moc rozhodnout pouze o záležitostech týkajících se žádosti o vydání. Avšak s ohledem na odkaz na vyšetřování znásilnění nejméně v jedné z žádostí o propuštění pana Scotta (viz výše uvedený odst. 21) a především k autonomnímu přístupu, který k žadatelově vazbě Soud zvolil (viz výše uvedený odst. 52), tento shledává, že žadatel vyčerpal jemu dostupné domácí opravné prostředky. Ústřední soudní orgány, které se rozhodly, že výsledek řízení ve věci znásilnění je nezbytnou podmínkou pro vydání, držely žadatele ve vazbě podle svých přímých příkazů od 23. března 1990 do 16. března 1993 (viz výše uvedené odst. 10 a 28). Za těchto okolností bylo důvodné předpokládat, že mají konečné slovo v záležitosti jeho držení ve vazbě, čili by další posílání odvolávání do Tenerife nemělo význam.

Předběžná námitka Vlády se proto zamítá.

B. Skutková podstata stížnosti

71. Žadatel si stěžoval na přemrštěnou délku své vyšetřovací vazby, která podle jeho vyjádření trvala od 5. března 1990, dne jeho zatčení, do 27. března 1994, kdy byl konečně předán úřadům Spojeného království.

72. Komise po zjištění, že článek 5 § 3 platí pouze pro žadatelovu vazbu v souvislosti s případem znásilnění, shledala, že skutečnost, že žadatel byl zbaven svobody na velmi dlouhou souvislou dobu, ukládala španělským úřadům zvláštní povinnost aktivity ukončit vazbu bez dalšího prodlení.

73. Podle vyjádření Vlády se vyšetřovací vazba žadatele pouze ve dvou obdobích překrývala se souhrnou vazbou: jedno proběhlo od 5. března 1990 do 6. března 1992 a další od 25. srpna 1993 do 21. března 1994, celkem zhruba dva roky a sedm měsíců. Pouze během těchto období byl žadatel zadržován podle příkazů učiněných v případech znásilnění a proto pouze tato období spadají pod výjimku v článku 5 § 1 (c) a mohou být proto brána v úvahu pro účely článku 5 § 3.

1. Obecné zásady

74. Jak je dáno ustálenou judikaturou Soudu, aby doba vyšetřovací vazby byla shledána „přiměřenou“, musí být stanovena v každém případě podle jeho charakteristických rysů (viz rozsudek ve věci Wemhoff v Německo ze dne 27. června 1968, Série A č. 7, s. 24, § 10).

Pokračující vazba může být v tomto případě omluvena pouze tehdy, když existují určité známky skutečného požadavku veřejného zájmu, který přes presumpci nevinny převažuje ustanovení o účtě k osobní svobodě. Posouzení všech okolností svědčících pro či proti existenci takového požadavku a jejich uplatnění v rozhodnutí o žádostech o propuštění náleží v první řadě národním soudním orgánům. Soud má v podstatě rozhodnout na základě důvodů uvedených v těchto rozhodnutích a skutečností uvedených žadatelem v jeho žádosti o tom, zda došlo či nedošlo k porušení článku 5 § 3.

Trvání důvodného podezření, že zatčená osoba spáchala trestný čin, je podmínkou sine qua non pro zákonost pokračující vazby, ale po uplynutí určité doby již není postačující: Soud pak musí rozhodnout, zda ostatní důvody udané soudními orgány i nadále ospravedlňují odnětí svobody. Když jsou takové důvody „přiměřené“ a „dostačující“, musí Soud také zjistit, zda odpovědné národní orgány vyvinuly v průběhu řízení „obzvláštní aktivitu“. Složitost a zvláštní charakter vyšetřování jsou faktory, které je v tomto směru nutno zvážit (viz, mezi mnoha jinými rozhodnutími, rozsudky ve věci *Letellier v. Francie* ze dne 26. června 1991, Série A č. 207, s. 18, § 35 a *Van der Tang v. Španělsko* ze dne 13. července 1995, Série A č. 321, s. 17–18, § 55).

2. Doba braná v úvahu

75. Z výše uvedených důvodů (viz výše uvedené odst. 51 a 52) je Soud přesvědčen, že probíhající vyšetřování v případě znásilnění je maximálním ospravedlněním žadatelovy prodloužené vazby. Nejen že se orgány zabývající se záležitostmi vydání – hlavní vyšetřující soudce č. 4 a trestní oddělení Audiencia Nacional – při prodloužování žadatelovy extradiční vazby neustále odvolávaly na spis o případu znásilnění, dokonce požádaly vyšetřujícího soudce v Puerto de la Cruz, aby předložil informace o možnosti vydání žadatele (viz výše uvedený odst. 22). Při této činnosti se španělské soudy držely v rámci svých pravomocí daných jim platnou legislativou k odložení vydání vyšetřované osoby až do doby, kdy bude ve Španělsku její trestní odpovědnost zrušena (viz výše uvedený odst. 41).

Soud proto bude zvažovat v tomto bodě žadatelovu vazbu ode dne jeho zatčení do dne, kdy ho Audiencia Provincial v Santa Cruz de Tenerife zprostil viny ve věci znásilnění; celkem čtyři roky a šestnáct dnů. Několik zbývajících dnů do předání žadatele úřadům Spojeného království 27. března 1994 nemělo žádnou souvislost s případem znásilnění, a proto spadají do pole působnosti článku 5 § 3.

3. Důvody pokračující vazby

76. Žadatel přijal, že původně podezření z trestného činu znásilnění mohlo ospravedlnit jeho uvěznění. Největší důraz soustředil na svůj argument, že španělské orgány nevyvinuly zvláštní aktivitu.

77. Podle Vlády se národní orgány při prodloužování žadatelovy vazby opíraly o závažnost trestného činu údajně jím spáchaného (znásilnění), stejně tak jako riziko jeho úniku. Na podporu posledně uvedeného argumentu poukázala na skutečnost, že žadatel již uprchl z britského vězení, že si zfalšoval pas a že se pokusil uprchnout, když byl zadržen policií (viz výše uvedený odst. 8).

78. Soud přijímá, že údajné trestné činy byly závažného charakteru. Skutečnost, že veřejný žalobce požadoval, aby byl žadateli udělen trest odnětí svobody na dobu šestnácti let (viz výše uvedený odst. 26), tento závěr potvrzuje. Avšak existence silného podezření na zapojení osoby do závažných trestných činů, i když vytváří důležitý faktor, nemůže sama o sobě zdůvodnit dlouhé trvání vyšetřovací vazby (viz rozsudek ve věci *Tomasí v. Francie*⁹⁾ ze dne 27. srpna 1992, Série A č. 241–A, s. 35, § 89).

79. Pokud jde o nebezpečí úniku pana Scotta, Soud poznamenává, že tento důvod byl přímo zmíněn pouze v jednom z rozhodnutí zamítajících žádost pana Scotta o propuštění (viz výše uvedený odst. 20). I když pro španělské soudy by bylo jistě vhodné podat detailnější vysvětlení, pokud se týká závažnosti důvodů ve zvláštních okolnostech případu, Soudu nicméně stačí, že očividné a významné riziko žadatelova úniku trvalo po celou dobu jeho vazby. Toto navíc žadatelem popřeno.

⁹⁾ Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Strasbourgu – přílohový sešit III/95, Rozhodnutí Evropského soudu o stížnosti č. 12850/87, str. 14.

4. Vedení procesu

80. Podle žadatele byl jeho případ jednoduchý, bylo třeba pouze vyslechnout dva svědky a získat určité lékařské posudky. Měl být ukončen během měsíců, nikoli let.

81. Komise byla také názoru, že případ žadatele se nejeví být příliš komplikovaným. Shledala, že nebylo potvrzeno, že délka vazby byla v souladu s požadavkem „přiměřené lhůty“ daným článkem 5 § 3 Úmluvy.

82. Vláda se odvolávala na obtíže spojené s uskutečněním mezinárodní korespondence (viz výše uvedený odst. 11), jako omluvy zpoždění v přivedení žadatele před soud. V tom kontextu poukázala na to, že údajná neschopnost obětí učinit výpověď u finského soudu z důvodů jejího psychického stavu ještě prodloužila řízení téměř o rok.

83. Soud se nemůže ztotožnit s tvrzením Vlády, že různé obtíže spojené s uskutečněním mezinárodní soudní korespondence (překlad dokumentů, přenos diplomatickými cestami, opakované výpovědi stěžovatelky) mohou omluvit velmi dlouhou dobu, kterou žadatel strávil ve vazbě. Stejně jako Komise Soud shledává, že případ nebyl zvláště složitý. Ze spisu o případu je vskutku patrné, že poté, co vyšetřování bylo ukončeno, svědectví proti žadateli zahrnovalo pouze dvě výpovědi žalobkyně, dvě vyjádření obžalovaného a čtyři lékařské posudky. Navíc neobsahuje nic, co by naznačovalo, že délka řízení může být celkově či částečně přisuzována postoji žadatele. Za těchto okolností Soud nemůže než uzavřít, že povinnost „zvláštní aktivity“ daná článkem 5 § 3 nebyla splněna.

5. Závěr

84. Došlo k porušení článku 5 § 3 Úmluvy.

III. Aplikace článku 50 úmluvy

85. Článek 50 Úmluvy stanoví:

„Jestliže Soud zjistí, že rozhodnutí nebo opatření soudního nebo každého jiného orgánu Vysoké smluvní strany je zcela nebo částečně v rozporu se závazky vyplývajícími z ... Úmluvy a jestliže vnitrostátní právo této strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků takového rozhodnutí nebo opatření, rozhodnutí Soudu přizná v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

Požadavky žadatele podle tohoto ustanovení byly na náhradu za újmu a úhradu soudních nákladů a výdajů spojených s řízením u institucí Úmluvy.

A. Újma

86. Žadatel požadoval náhradu ve výši 30 000 liber ročně za dobu, kterou podle jeho názoru zbytečně a neoprávněně strávil ve vazbě. Ponechal na úvaze Soudu rozhodnutí, zda touto dobou jsou celé čtyři roky strávené ve vazbě nebo jen doba po březnu 1992, kdy bylo nařízeno prozatímní propuštění v případě znásilnění.

87. Soud poznamenává, že žadatel po jeho předání úřadům Spojeného království v březnu 1994 byl předveden před soud za vraždu svého otce. Byl shledán vinným a odsouzen k doživotnímu vězení (viz výše uvedený odst. 31). Předsedající soudce doporučil minimální dobu věznění na dvanáct let (ibidem). Soud dále poznamenává, že žadatelovo vydání bylo povoleno za podmínky, že čas strávený ve vězení před vydáním bude odečten z trestu, který mu bude případně udělen u anglických soudů v případě vraždy (viz výše uvedený odst. 13). U Soudu nebyl předložen žádný důkaz naznačující, že úřady Spojeného království tuto podmínku nebudou respektovat.

Za těchto okolností Soud shledává, že nález porušení zakládá dostatečně spravedlivé zadostiučinění ve smyslu článku 50 za jakoukoli utrpěnou újmu.

B. Náklady a výdaje

88. Za soudní náklady a výdaje spojené s projednáváním případu u institucí Úmluvy žadatel požadoval částku 31 497,50 liber včetně daně z přidané hodnoty.

89. Vláda shledala požadovanou sumu nepřiměřenou.

90. V rámci kritérií vyplývajících z jeho ustálené judikatury Soud rozhoduje, že žadateli by měla být přiznána částka 18 000 liber zmenšená o 20 700 francouzských franků, které mu již byly cestou zákonné pomoci vyplaceny za poplatky a za cestovné a stravné.

C. Úrok z prodlení

91. Vzhledem k okolnostem daného případu Soud shledává přiměřeným použít zákonnou úrokovou míru platnou ve Spojeném království ke dni přijetí tohoto rozsudku, jmenovitě 8 % ročně.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD

1. rozhoduje osmi hlasy proti jednomu, že nedošlo k porušení článku 5 § 1 Úmluvy;
2. zamítá jednomyslně předběžnou námitku Vlády týkající se nevyčerpání domácích opravných prostředků, pokud jde o stížnost podle článku 5 § 3 Úmluvy;
3. rozhoduje jednomyslně, že došlo k porušení článku 5 § 3 Úmluvy;
4. rozhoduje jednomyslně, že nález porušení zakládá odpovídající zadostiučinění za jakoukoli újmu utrpěnou žadatelem;
5. rozhoduje jednomyslně:
  - (a) že příslušný stát je povinen uhradit žadateli během tří měsíců s ohledem na náklady a výdaje 18 000 (osmnáct tisíc) liber minus 20 700 (dvacet tisíc sedm set) francouzských franků, přepočítaných na libry, s úrokovou mírou platnou v den doručení tohoto rozsudku;
  - (b) že prostý úrok s roční mírou 8 % bude splatný od vypršení výše uvedené tříměsíční lhůty až do vyrovnání;
6. zamítá jednomyslně zbytek požadavku na spravedlivé zadostiučinění.

Vyhotoveno v jazyce anglickém a francouzském a vyhlášeno při veřejném jednání v paláci lidských práv ve Strasbourgu dne 18. prosince 1996.

Herbert PETZOLD
tajemník

Rolv RYSSDAL
předseda

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
21. února 1997
VĚC VAN RAALTE
(Rozsudek ve věci Van Raalte versus Nizozemsko)

Evropský soud pro lidská práva, zasedající v souladu s článkem 43 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a příslušnými ustanoveními Jednacího řádu B jako Senát, který tvořili následující soudci: R. Ryssdal, předseda, C. Russo, N. Valticos, E. Palmová, I. Foighel, A. B. Baka, J. Makarczyk, K. Jungwiert, P. van Dijk a dále H. Petzold, tajemník Soudu, a P. J. Mahoney, zástupce tajemníka Soudu, po neveřejné poradě, která se konala ve dnech 24. září 1996 a 28. ledna 1997, posledně uvedeného data vynesl následující rozsudek:

POSTUP

1. Příklad byl Soudu předán Evropskou komisí pro lidská práva (dále jen „Komise“) 11. prosince 1995 a vládou Nizozemského království (dále jen „Vláda“) 15. února 1996 v tříměsíční lhůtě stanovené článkem 32 § 1 a článkem 47 Úmluvy. Tomu předcházelo podání stížnosti (č. 20060/92) proti Nizozemskému království předložené Komisi podle článku 25 dne 23. dubna 1992 holandským občanem panem Antonem Gerardem van Raalte.

Požadavek Komise vycházel z článků 44 a 48 a z prohlášení, jímž Nizozemsko uznalo obligatorní pravomoc Soudu (článek 46); stížnost Vlády se opírala o článek 48. Předmětem požadavku a stížnosti bylo vydání rozhodnutí, zda skutkový děj případu zakládá porušení závazků příslušného státu podle článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 1 Protokolu č. 1.

2. V odpovědi na dotaz učiněný v souladu s ust. 35 § 3 (d) Jednacího řádu B žadatel uvedl, že si přeje osobně se zúčastnit řízení, a ustanovil advokáta, který jej bude zastupovat (ust. 31). Poté, co byl původně označován pouze iniciálami A. G. V. R., souhlasil žadatel s odhalením své identity.

3. Do ustaveného Senátu byl z moci úřední jmenován pan S. K. Martens, zvolený soudce holandské národnosti (článek 43 Úmluvy), a pan R. Ryssdal, předseda Soudu (ust. 21 § 4 /b/). Dne 8. února 1996 vylosoval předseda Soudu za přítomnosti tajemníka dalších sedm členů, a to pány C. Russoa, N. Valticose, paní E. Palmovou, pány I. Foighela, A. B. Baku, J. Makarczyka a K. Jungwierta (článek 43 in fine Úmluvy a ust. 21 § 5). Následně pan P. van Dijk, který byl zvolen soudcem 25. června 1996, vystřídal pana Martense, který rezignoval.

4. Pan Ryssdal z titulu předsedy Senátu (ust. 21 § 6) prostřednictvím tajemníka konzultoval se zástupcem nizozemské vlády, právním zástupcem žadatele a delegátem Komise postup soudního řízení (ust. 39 §§ 1 a 40). V souladu s následně vydaným nařízením tajemník obdržel 16. července 1996 vyjádření žadatele a 17. července vyjádření Vlády.

5. V souladu s rozhodnutím předsedy se veřejné zasedání konalo v Paláci lidských práv ve Strasbourgu dne 23. září 1996. Soud předtím vykonal přípravné řízení.

K Soudu se dostavili:

(a) za Vládu

H. von Hebel, asistent právního poradce, Ministerstvo zahraničí, zástupce Vlády; M. J. F. M. Vijghenová, Ministerstvo spravedlnosti, poradce;

(b) za Komisi

H. G. Schermers, delegát;

(c) za žadatele

M. W. C. Feteris, profesor, právní zástupce.

Soud vyslechl úvodní přednesy pánů Schermerse, Feterise a von Hebela.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

I. Zvláštní okolnosti případu

6. Žadatel je holandským občanem, narodil se v roce 1924 a žije v Amstelveenu. Nikdy nebyl ženatý a nemá děti.

7. Dne 30. září 1987 zaslal inspektor pro přímé daně žadateli výměr jeho poplatků za rok 1985 podle soustavy sociálního zabezpečení včetně základního zákona o příspěvcích na děti (Algemene kinderbijslagwet, viz níže uvedený odst. 21).

8. Žadatel vznesl proti tomuto výměru námitku (viz níže uvedený odst. 27) 21. října 1987. Svůj argument založil na článku 25 § 2 základního zákona o příspěvcích na děti a na královském dekretu z 27. února 1980, Staatsblad (Úřední sborník) č. 89 („královský dekret“ – viz níže uvedený odst. 23), na základě kterého svobodné bezdětné ženy ve věku 45 a více let jsou zproštěny povinnosti platit poplatky dané základním zákonem o příspěvcích na děti; podle jeho názoru zákaz diskriminace obsažený v článku 1 nizozemské Ústavy (viz níže uvedený odst. 18) a článku 26 Mezinárodní dohody o občanských a politických právech (viz níže uvedený odst. 20) nutně vede k závěru, že by toto osvobození mělo být rozšířeno i na muže ve stejné situaci.

9. Žadatel později obdržel podobné výměry za roky 1986, 1987 a 1988, proti nimž také vznesl námitky. Inspektor odložil své rozhodnutí v této záležitosti do výsledku řízení týkajícího se výměru za rok 1985.

10. Dne 25. listopadu 1987 inspektor vydal rozhodnutí prohlašující první námitku za neopodstatněnou na základě toho, že „podle národní legislativy užití článku 25 § 2 základního zákona o příspěvcích na děti není možné, jelikož osoba, od které jsou příspěvky požadovány, není ženského pohlaví.“

11. Žadatel se odvolal k Odvolacímu soudu v Amsterdamu (viz níže uvedený odst. 27) 29. prosince 1987. Opíraje se o článek 14 Úmluvy ve spojení s článkem 1 Protokolu č. 1 a článkem 26 Mezinárodní dohody o občanských a politických právech, prohlašoval, že ustanovení královského dekretu by měla být formulována „neutrálně z hlediska pohlaví“. Článek 25 § 2 základního zákona o příspěvcích na děti a královský dekret byly podle jeho názoru diskriminující.

Inspektor předložil písemnou obhajobu. Žadatel hned poté předložil odpověď na ní a inspektor svou repliku.

12. Osvobození od povinnosti platit příspěvky podle základního zákona o příspěvcích na děti, kterému se těšily ženy ve věku 45 a více let, bylo zrušeno zákonem z 21. prosince 1988, Staatsblad 1988, č. 631, s platností od 1. ledna 1989.

13. Odvolací soud v Amsterdamu vynesl svůj rozsudek 6. října, zamítaje žadatelovo odvolání a potvrzujíc inspektorovo rozhodnutí. Jeho argumentace zahrnovala následující:

„5.4. Ani znění napadaného ustanovení, ani historie jeho vydání neukazuje na to, že zákonodárce zamýšlel diskriminovat či způsobil diskriminaci. Přesněji, nemůže se říci, že si tvůrci zákona přáli diskriminovat svobodné muže, kteří dosáhli věku čtyřiceti pěti let před začátkem kalendářního roku a nebyli oprávněni k příspěvkům na péči o děti podle základního zákona o příspěvcích na děti, v porovnání s ženami v podobné situaci.“

5.5. Ustanovením obsaženým v článku 25 § 2 základního zákona o příspěvcích na děti si jeho tvůrci pouze přáli vzít v potaz rozdíl skutečné situace žen starších 45 let a mužů starších 45 let s ohledem na to, jestli mají (plodí či vychovávají) děti.

5.6. Skutečnost vyslovená žadatelem, že ze statistických údajů vyplývá, že starší muži plodí děti jen velmi zřídka, netvoří žádný rozpor k tomu, co bylo zvažováno v paragrafu 5.5. Zákodníci posuzovali skutečnou situaci skupiny žen uváděné v článku 25 § 2 základního zákona o příspěvcích na děti odlišně na základě jejich možnosti mít děti a ne na základě jejich skutečného mateřství.

Možnosti plození u starších mužů jsou podstatně rozdílné od těchto možností u starších žen v tom smyslu, že tento rozdíl je značný bez ohledu na statistické údaje.

5.7. Rozdíl v přístupu neschvalovaný žadatelem tudíž není založen na odlišnosti pohlaví, ale na odlišnosti skutečné situace.

Tento závěr se nedá zpochybnit skutečností, že tento rozdíl (částečně) splývá s odlišností pohlaví. Napadané ustanovení proto neporušuje zákaz diskriminace.

5.8. V zásadě lze připustit, že spravedlnost a přijatelnost základního zákona o příspěvcích na děti těžší z respektování těchto rozdílu skutečné situace.

Jelikož odvolacímu soudu nepřisluší rozhodovat o vnitřní hodnotě zákonů, soud nemůže posoudit, zda rozdílnost skutečné situace zcela ospravedlňuje projednávané osvobození.

5.9. I kdyby v rozporu s tím, co bylo řečeno výše, bylo pravdou, že napadané ustanovení porušuje zákaz diskriminace, žadatel by z toho prospěch neměl.

Odvolací soud by neměl volnost k rozšíření projednávaného osvobození na jednu či více skupin jednotlivců, pro něž to tvůrci zákona určitě nezamýšleli.

Kdyby tvrzení založené na zákazu diskriminace mělo být v zásadě přijato, vedlo by to pouze ke shledání, že napadané ustanovení nemělo závaznou platnost.

Toto nebylo v zájmu žadatele."

14. Žadatel podal odvolání podle zákona (viz níže uvedený odst. 27) k Nejvyššímu soudu 7. prosince 1989. Pro případ je podstatné, že zpochybnil argumentaci odvolacího soudu, opíraje se o článek 14 Úmluvy a článek 26 Mezinárodní dohody o občanských a politických právech z roku 1966.

Inspektor předložil písemnou odpověď.

15. Nejvyšší soud odvolání zamítl 11. prosince 1991. Jeho argumentace zahrnovala následující:

„3.4. Třetí důvod odvolání namítá, že zásada upravená článkem 25 § 2 základního zákona o příspěvcích na děti porušuje článek 26 Mezinárodní dohody o občanských a politických právech a článek 14 Úmluvy. V mezích, v nichž je tento důvod založen na posledně zmíněném ustanovení, nemůže uspět, jelikož daný případ se netýká žádných práv a svobod chráněných Úmluvou. ...

3.6. Z hlediska, inter alia, historie vzniku projednávaných ustanovení bylo omezení osvobození, upravené článkem 25 § 2 základního zákona o příspěvcích na děti, na ženy ve věku 45 a více let inspirováno myšlenkou, že by nebylo rozumné vymáhat příspěvky podle základního zákona o příspěvcích na děti od těchto žen, protože se muselo předpokládat, že většina z nich nikdy nebude mít děti a bylo jim z důvodů sociálních a – na rozdíl od mužů – biologických zabráněno děti zplodit.

Nejvyšší soud nemusí posuzovat otázku, zda výše uvedená skutečnost zakládá objektivní a rozumné ospravedlnění pro osvobození pouze žen ve věku 45 a více let od placení příspěvků podle základního zákona o příspěvcích na děti. Jelikož tento rozdíl v jednání se (svobodnými) ženami a muži, který v žádném případě, dán biologickou odlišností, nemůže být považován za nerespektující rozumné důvody, byl odstraněn s účinností od 1. ledna 1989 zrušením osvobození zákonem z 21. prosince 1988, Staatsblad 1988, č. 631, soud nemá důvod zasahovat prohlášením, že osvobození je použitelné pro svobodné muže nad 45 let v projednávaném roce. ..."

16. Po vynesení tohoto rozsudku vydal inspektor rozhodnutí zamítající žadatelovy námitky k výměrům za roky 1986, 1987 a 1988 (viz výše uvedený odst. 9).

17. Podle údajů publikovaných Nizozemským ústředním statistickým úřadem byl v roce 1985 počet „legitimních“ dětí narozených v Nizozemsku otcům ve věku 45 a více let 2 341, neboli přibližně 1,43 % z celkového počtu „legitimních“ dětí narozených v tomto roce (163 370).

Odpovídající údaj pro matky ve věku 45 a více let byl 177 neboli přibližně 1 ‰.
Údaje o nemanželských dětech nebyly dostupné.

II. Příslušné domácí právo

A. Ústava

18. Článek 1 Ústavy z roku 1983 stanoví:

„Se všemi osobami v Nizozemsku bude v podobných situacích nakládáno stejným způsobem. Diskriminace z důvodů náboženství, filosofického či politického přesvědčení, rasy, pohlaví nebo jiných není dovolena.“

19. Podle nizozemského ústavního práva soudy nemohou přezkoumávat ústavnost zákonů. Článek 120 zní: „Soudy nebudou rozhodovat o ústavnosti zákonů a dohod.“

Oproti tomu přenesená legislativa může být posuzována z hlediska, zda vyhovuje Ústavě a dokonce zda vyhovuje nepsaným obecným právním zásadám (viz rozsudek Nejvyššího soudu z 1. prosince 1993, *Beslissingen in Belastingzaken /Zpravodaj o rozhodnutích v daňových případech – „BNB“/ 1994, č. 64*).

20. Článek 93 Ústavy stanoví, že ustanovení mezinárodních dohod a rozhodnutí mezinárodních organizací, která podle obsahu mohou být pro někoho závazná, mají závaznou platnost od chvíle, kdy jsou zveřejněna.

Pokud se týká zákazu diskriminace, Nizozemsko je členem *inter alia* Mezinárodní dohody o občanských a politických právech z roku 1966 (dále jen „Dohoda“), jejíž článek 26 stanoví následující:

„Všechny osoby jsou si před zákonem rovny a jsou bez diskriminace oprávněny mít stejnou ochranu zákonem. V tomto ohledu zákon zakazuje jakoukoli diskriminaci a zaručuje všem osobám stejnou a účinnou ochranu proti diskriminaci z jakýchkoli důvodů, jako je rasa, barva pleti, pohlaví, jazyk, náboženství, politický či jiný názor, národnostní či sociální původ, majetek, rod či jiné postavení.“

B. Základní zákon o příspěvcích na děti

21. Základní zákon o příspěvcích na děti byl přijat v roce 1962.

Až do 1. ledna 1989 (viz níže uvedený odst. 28) článek 25 tohoto zákona stanovil:

„1. Poplatky jsou povinné pro:

(a) každou osobu, pro niž jsou povinné poplatky stanovené základním zákonem o starobním důchodu;

(b) ...“

2. Výkon prvního odstavce, část (a), může být pozměněn královským dekretem, podle podmínek a omezení, jsou-li nutné, pokud se týká svobodných žen, které dosáhly věku 45 let.

3. ...“

Osobami, jichž se týká pododstavec (a), jsou všichni, kdo dosud nedosáhli věku 65 let a kdo buď mají stále bydliště v Nizozemsku nebo, pokud tomu tak není, podléhají zákonu o mzdách (*Wet op de loonbelasting*) vzhledem k pracovní činnosti vykonávané v Nizozemsku na základě smlouvy o pracovním poměru (článek 6 § 1 základního zákona o starobním důchodu).

22. Každá osoba, která buď měla stále bydliště v Nizozemsku nebo podléhala zákonu o mzdách vzhledem k pracovní činnosti vykonávané v Nizozemsku na základě smlouvy o pracovním poměru, byla oprávněna k dávkám podle základního zákona o příspěvcích na děti, za jejichž výživu on či ona nesli finanční zodpovědnost, ať to byly jeho nebo její děti vlastní, získané sňatkem či přijaté do opatrování (články 6 a 7 základního zákona o příspěvcích na děti). Takové oprávnění nepodléhalo podmínce, aby se ona osoba na tomto schématu podílela.

C. Královský dekret

23. V době případu, proti kterému byla podána stížnost, bylo odchýlení od obecných pravidel umožněné článkem 25 § 2 stanoveno královským dekretem z 27. února 1980, Staatsblad č. 89. Článek 1 stanovil:

„Pozměněním článku 25 § 1 písm. a) základního zákona o příspěvcích na děti nebudou poplatky vyžadovány od svobodných žen, které před začátkem kalendářního roku dosáhly věku 45 let a které nejsou oprávněny k příspěvkům podle tohoto zákona.“

D. Příslušné domácí precedenční právo

I. Nejvyšší soud

24. Nejvyšší soud ve svém rozsudku z 2. února 1982, *Nederlandse Jurisprudentie* (Nizozemský právníký zpravodaj – „NJ“) 1982, č. 424, uznal, že článek 26 Dohody je ustanovením mezinárodní smlouvy, které podle svého obsahu může být závazné pro každého a musí proto být zpravidla aplikováno přímo holandskými soudy (viz výše uvedený odst. 20).

Avšak v řadě rozsudků odmítl vykládat článek 26 Dohody takovým způsobem, aby zbavil národní legislativu účinnosti, i když shledal, že daná opatření zakládala nezákonnou diskriminaci mezi muži a ženami, rozhoduje, že tam, kde národní úřady měly různé možnosti odstranění takové diskriminace, volba by měla být ponechána zákonodárcům z hlediska sociálních a právních důsledků při zvážení všech možností následného vývoje událostí (viz rozsudky Nejvyššího soudu z 12. října 1984, NJ 1985 č. 230, a z 23. října 1988, NJ 1989, č. 740).

V rozsudku ze 16. listopadu 1990, NJ 1991, č. 475, citovaném v rozsudku ve věci Kroonová a další v. Holandsko⁹⁾ ze dne 27. října 1994, Série A č. 297–C, Nejvyšší soud došel k podobnému nálezu s ohledem na článek 14 Úmluvy ve spojení s článkem 8 (loc. cit., s. 50, § 14).

2. Ústřední odvolací soud

25. Ústřední odvolací soud – správní soud kompetentní učinit rozhodnutí ve většině typů sporů o sociálním zabezpečení, avšak nikoliv, inter alia, sporů týkajících se povinných poplatků daných základním zákonem o příspěvcích na děti – rozhodl, že článek 26 Dohody je zpravidla přímo použitelný v oblasti sociálního zabezpečení.

A tak ve svém rozsudku ze 14. května 1987, *Rechtspraak Sociaal Verzekeringsrecht* (Zpravodaj práva sociálního zabezpečení – „RSV“) 1987, č. 246, Ústřední odvolací soud shledal diskriminujícím pravidlo, podle něhož vdaná žena, aby byla oprávněna k odškodnění podle zákona o odškodnění obětí persekuce (1940 až 1945), musela být „živitelkou rodiny“, zatímco vůči ženatým mužům se takový požadavek neuplatňoval. Ve třech rozsudech vynesených 5. ledna 1988, *Nederlandse Jurisprudentie Administratiefrechtelijke Beslissingen* (Nizozemský zpravodaj správního práva – „AB“) 1988, č. 252–254, došel k podobnému nálezu ohledně základního zákona o invaliditě, ale jen s účinností od 1. ledna 1980 – dne, kdy nabyl účinnosti zákon, jehož záměrem bylo odstranit diskriminaci, ale kterému se to nepodařilo uskutečnit v dostatečné míře.

Podobně ve svém rozsudku ze 7. prosince 1988, 14 NJCM –Bulletin (1989), s. 71 a AB 1989, č. 10 uznal právo vdovce požadovat vdovský důchod podle základního zákona o vdovách a sirotcích.

E. Vybírání poplatků; procedurální ustanovení

26. Poplatky dané základním zákonem o příspěvcích na děti a určitými dalšími prvky sociálního zabezpečení byly vybírány daňovým inspektorem stejným způsobem jako daň z příjmů (články 21 a 22 základního zákona o mimořádném zdravotním pojištění, prohlášené za použitelné podle analogie s článkem 26 základního zákona o příspěvcích na děti).

⁹⁾ Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Strasbourgu – přílohový sešit VI/96, Rozhodnutí Evropského soudu o stížnosti č. 18535/91, str. 13.

27. Bylo možné vznést námitku proti výměru stanovenému inspektorem (článek 23 § 1 zákona o státních daních /základní ustanovení/).

Odvolání proti rozhodnutí inspektora náleželo odvolacímú soudu (články 2 a 26 § 1 zákona o státních daních /základní ustanovení/). Další odvolání by mohlo být podáno podle zákona k Nejvyššímu soudu (článek 95 zákona o organizaci soudnictví).

F. Zákon z 21. prosince 1988

28. Jak bylo zmíněno výše (viz výše uvedený odst. 12), možnost poskytnutá článkem 25 § 2 byla zrušena 1. ledna 1989, kdy vešel v platnost zákon z 21. prosince 1988, Staatsblad 1988, č. 631. Od tohoto data měli muži i ženy stejnou povinnost platit poplatky podle základního zákona o příspěvcích na děti neohledě na jejich věk, stav či rodičovství.

ŘÍZENÍ PŘED KOMISÍ

29. Pan van Raalte podal žádost ke Komisi 23. dubna 1992. Opíral se o článek 14 Úmluvy ve spojení s článkem 1 Protokolu č. 1, uváděje, že se stal obětí diskriminujícího jednání vzhledem k povinnosti zaplatit poplatky dané základním zákonem o příspěvcích na děti.

30. Komise prohlásila žádost (č. 20060/92) za přípustnou 10. dubna 1995. Ve své zprávě ze 17. října 1995 (článek 31) vyjádřila názor, že došlo k porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 1 Protokolu č. 1 (dvacet tři hlasy proti pěti).

KONEČNÉ NÁVRHY PŘEDLOŽENÉ SOUDU VLÁDOU

31. Vláda uzavřela své prohlášení vyjádřením názoru, že nedošlo k porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 1 Protokolu č. 1.

PŘÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

I. Údajné porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 1 Protokolu č. 1

32. Žadatel prohlašoval, že vybírání poplatků podle základního zákona o příspěvcích na děti (viz výše uvedený odst. 21) od něj, svobodného bezdětného muže staršího 45 let, zakládalo diskriminaci na základě pohlaví, zakázanou článkem 14 Úmluvy ve spojení s článkem 1 Protokolu č. 1, danou skutečností, že v době událostí, na něž si stěžuje, nebyly podobné poplatky vymáhány od svobodných bezdětných žen toho věku (viz výše uvedené odst. 21 a 23).

Článek 14 Úmluvy a článek 1 Protokolu č. 1 stanoví následující:

Článek 14 Úmluvy

„Užívání práv a svobod přiznaných touto Úmluvou musí být zajištěno bez diskriminace založené na jakémkoli důvodu, jako je pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, majetek, rod nebo jiné postavení.“

Článek 1 Protokolu č. 1

„Každá fyzická nebo právnická osoba má právo pokojně užívat svůj majetek. Nikdo nemůže být zbaven svého majetku s výjimkou veřejného zájmu a za podmínek, které stanoví zákon a obecné zásady mezinárodního práva.“

Předchozí ustanovení nebrání právu států přijímat zákony, které považují za nezbytné, aby upravily užívání majetku v souladu s obecným zájmem a zajistily placení daní a jiných poplatků nebo pokut.“

Komise souhlasila se žadatelem, že k takovému porušení došlo. Vláda toto popírala.

A. Zda je článek 14 Úmluvy aplikovatelný

33. Jak se Soud shodně domnívá, článek 14 Úmluvy doplňuje ostatní podstatná ustanovení Úmluvy a Protokolů. Neexistuje nezávisle, neboť je účinný většinou v souvislosti s „užíváním práv a svobod“, jež jsou zajištěny těmito ustanoveními. I když aplikace článku 14 nepředpokládá předtím porušení oněch ustanovení, do té míry je autonomní, nemůže být pro její aplikaci prostor, pokud projednávaná fakta nespádají do rámce jednoho či více dalších ustanovení (viz rozsudek ve věci Karlheinz Schmidt v. Německo ze dne 18. července 1994, série A č. 291-B, s. 32, § 22).

34. Žadatel i Komise shledali, že případ se týká práva státu na „zajištění placení daní či jiných poplatků“, a proto spadá pod článek 1 Protokolu č. 1. Vláda toto nepopírala.

35. Soud nevidí žádný důvod rozhodnout jinak a podle toho shledává, že článek 14 je použitelný.

B. Argumentace před Soudem

1. Žadatel

36. Podle vyjádření žadatele byly rozdíly v přístupu založené na pohlaví nepřijatelné již v roce 1962, kdy byl článek 25 základního zákona o příspěvcích na děti ustanoven. Znění článku 14 Úmluvy ukazuje, že takový byl převládající názor již v roce 1950.

Právní a sociální vývoj navíc jasně ukázaly směřování k rovnosti mezi muži a ženami. Žadatel upozornil na rozsudek Soudu ve věci Abdulaziz, Cabales a Balkandali v. Spojené království ze dne 28. května 1985 (Série A č. 94), který jednoznačně určil, že „pokrok v rovnosti pohlaví je dnes hlavním cílem v členských státech Rady Evropy“, a že „by musely být udány velice závažné důvody, aby rozdíl v přístupu na základě pohlaví mohl být považován za slučitelný s Úmluvou“ (loc. cit., s. 38, § 78).

Nizozemští zákonodárci ve skutečnosti uznali nepřijatelnou povahu projednávaného odlišování přijetím zákona z roku 1988, který je zrušil.

Statistiky každopádně ukázaly, že velmi málo mužů ve věku 45 a více let zplodilo děti; naproti tomu ženy ve věku 45 a více let mohly stále ještě děti mít a v mnoha případech k tomu došlo, což ruší platnost ospravedlnění jakéhokoli rozlišování založeného na teoretických možnostech plodnosti.

A konečně – právo uplatňovat nárok na dávky podle základního zákona o příspěvcích na děti nebylo nijak spojeno s placením poplatků.

2. Vláda

37. Vláda popřela, že by byl rozdíl v přístupu k osobám v podobné situaci. Ženy ve věku 45 a více let se zásadně odlišovaly od mužů stejného věku v tom, že z biologických důvodů měly pravděpodobně daleko menší možnost mít děti.

Do té míry, aby bylo přijato, že bude existovat rozdílný přístup k osobám v podobné situaci, zakládala biologická odlišnost sama o sobě dostatečné a rozumné ospravedlnění. Navíc, když bylo projednávané ustanovení uzákoněno, bylo ospravedlněno sociálními postoji převládajícími v oné době: bylo uznáváno, že ženy, které neměly a s největší pravděpodobností nikdy nebudou mít děti, tím trpí, a bylo tudíž shledáno nesprávným takovou ženu ještě více emocionálně zatěžovat povinností platit příspěvky na program péče o děti.

Je pravdou, že projednávané osvobození bylo zrušeno s účinností od 1. ledna 1989, v podstatě jako reakce na změnu sociálních postojů ke svobodným bezdětným ženám. Avšak bylo nevyhnutelné, že sociální legislativa do jisté míry zaostávala za vývojem společnosti, na což je nutno brát ohled.

Obecněji, Vláda odkazovala na široké pole působnosti, které článek 1 Protokolu č. 1 dává státu z hlediska „přijímání zákonů, které považují za nezbytné... aby zajistily placení daní a jiných poplatků nebo pokut“.

3. Komise

38. Komise byla názoru, že došlo k rozdílu v přístupu založenému na pohlaví osob a že tento rozdíl nebyl ospravedlněn.

Dále se domnívala, že sociální postoje zmiňované Vládou byly vývojem společnosti změněny dlouho před rokem 1985. Poukázala, inter alia, na nález porušení článku 14 ve spojení s článkem 4 § 3 (d) ve výše zmíněném rozsudku Soudu ve věci Karlheinz Schmidt, přičemž finanční poplatky v onom případě byly uloženy v roce 1982.

C. Hodnocení Soudu

1. Použitelné principy

39. Pro účely článku 14 je rozdílný přístup diskriminující, jestliže nemá objektivní a rozumné ospravedlnění, to znamená, když nesleduje legitimní cíl nebo když neexistuje zdůvodnitelný přiměřený vztah mezi použitými opatřeními a cílem, který má být uskutečněn. Smluvní státy se navíc těší širokému poli působnosti v určování, zda a do jaké míry rozdíly v jinak podobných situacích ospravedlňují rozdílný přístup (viz kromě dalších pramenů výše uvedený rozsudek ve věci Karlheinz Schmidt, s. 32–33, § 24).

Avšak k tomu, aby Soud shledal rozdílný přístup založený výhradně na motivu pohlaví slučitelným s Úmluvou, musely by být předloženy velmi závažné důvody (viz kromě dalších pramenů výše uvedený rozsudek ve věci Karlheinz Schmidt, *ibid.*).

2. Zda došlo k rozdílnému přístupu k osobám v podobné situaci

40. V době napadených událostí byly poplatky dané základním zákonem o příspěvcích na děti vybírány od svobodných bezdětných mužů ve věku 45 a více let, ale nikoli od svobodných bezdětných žen stejného věku (viz výše uvedené odst. 21 a 23). Toto nepochybně zakládá „rozdílný přístup“ k osobám v podobné situaci z důvodů pohlaví.

Faktický rozdíl mezi oběma kategoriemi, na který odkazovala vláda, jmenovitě jejich vlastní biologické možnosti plodení, nevede Soud k jinému závěru. Právě toto rozlišení je jádrem sporu, zda napadený rozdílný přístup může být ospravedlněn.

3. Zda existuje objektivní a rozumné ospravedlnění

41. Soud poznamenává, že základní zákon o příspěvcích na děti vytvořil program sociálního zabezpečení, který se v zásadě dotýkal celé dospělé populace, jak v pozici poplatníků, tak v pozici potenciálních příjemců.

Klíčovým rysem tohoto programu bylo, že povinnost platit příspěvky nezávisela na potenciálním oprávnění k výhodám, které by jednotlivec mohl mít (viz výše uvedený odst. 21). Proto osvobození v projednávaném případě bylo v rozporu se základní povahou tohoto programu.

42. Zatímco Smluvní státy se těší určitému poli působnosti danému Úmluvou, pokud se týká zavedení osvobození od takovýchto příspěvkových povinností, článek 14 požaduje, aby jakékoli takové opatření v zásadě platilo nestranně pro muže i ženy, pokud nejsou předloženy přesvědčivé důvody k ospravedlnění rozdílného přístupu.

43. V tomto případě Soud není přesvědčen, že takový důvod existuje.

V této souvislosti nesmí být opomenuto, že stejně jako ženy nad 45 let mohou rodit děti (viz výše uvedený odst. 17), existují na druhé straně muži ve věku 45 let a mladší, kteří děti zplodit nemohou.

Soud dále shledává, že svobodná bezdětná žena ve věku 45 a více let se může klidně dostat do pozice, v níž bude užívat výhod daných projednávaným zákonem; může se, například, vdát za muže, který již má děti z předchozího manželství.

Navíc tvrzení, že vybírání poplatků podle programu příspěvků na děti od svobodných bezdětných žen by je neúměrně emocionálně zatížilo, by mohlo stejně dobře platit pro svobodné bezdětné muže či bezdětné páry.

44. Proto bez ohledu na to, zda touha šetřit city bezdětných žen určitého věku může být považována za legitímní cíl, takový účel nemůže poskytnout ospravedlnění pro rozdílný přístup z důvodů pohlaví v projednávaném případě.

4. Závěr

45. Došlo k porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 1 Protokolu č. 1.

II. Aplikace článku 50 Úmluvy

46. Článek 50 Úmluvy stanoví následující:

„Jestliže Soud zjistí, že rozhodnutí nebo opatření soudního nebo každého jiného orgánu Vysoké smluvní strany je zcela nebo částečně v rozporu se závazky vyplývajícími z této Úmluvy, a jestliže vnitrostátní právo této strany umožňuje jen částečně odstranění důsledků takového rozhodnutí nebo opatření, rozhodnutí Soudu přizná v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

Žadatel požadoval odškodnění, stejně tak i náhradu za náklady a výdaje.

A. Újma

47. Žadatel požádal Soud, aby mu přiznal úhradu za peněžní újmu ve výši poplatků, které musel platit podle základního zákona o příspěvcích na děti v letech 1985–1988. Tyto činily 1 959 NLG. Také žádal Soud, aby mu přiznal úrok z těchto částek v zákonné úrokové míře.

Také požadoval 4 740 NLG za morální újmu. Prohlásil, že povinnost platit poplatky dané základním zákonem o příspěvcích na děti byla pro něj jako pro svobodného bezdětného muže „velmi bolestivá“.

48. Vláda prohlásila, že kdyby nedošlo k rozdílnému přístupu, na který si žadatel stěžoval, muži i ženy by byli stejně povinni platit poplatky dané základním zákonem o příspěvcích na děti, takže žadatel by je musel platit v každém případě.

Žadatelův požadavek úhrady morální újmy byl z jejího hlediska neslučitelný s žadatelovým tvrzením, že takové pocity, když jimi trpí ženy, by nemohly ospravedlnit poskytnutí osvobození pouze pro ně.

49. Delegát Komise se domníval, že žadatel byl v takové pozici, aby mu byly navráceny poplatky, které zaplatil podle domácího práva, a také shledal, že žadatel má právo na nějaké odškodné za morální újmu.

50. Soud poznamenává, že nález porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 1 Protokolu č. 1 žadatele neopravňuje ke zpětnému osvobození od poplatků daných projednávaným programem. Proto žadatelův požadavek na náhradu peněžní újmy nebyl opodstatněný.

Pokud se týká žadatelova požadavku na úhradu morální újmy, Soud shledává, že současný rozsudek sám o sobě zakládá dostatečné spravedlivé zadostiučinění.

B. Náklady a výdaje

51. Žadatel požadoval po Soudu, aby mu přiznal částku 7 836 NLG za náklady a výdaje spojené s domácím řízením, 6 768 NLG za náklady a výdaje spojené s řízením před Komisí a 8 666,25 NLG za náklady a výdaje spojené s řízením před Soudem.

Vláda se nevyjádřila. Delegát Komise shledal, že žadatel byl k požadování těchto částek oprávněn.

arred. It also accepts
on found and later to
ed in their entirety.

licable in the Nether-

taken together with

on in respect of any

months, NLG 23,271
costs and expenses,
ove-mentioned three

ghts Building, Stras-

Rolv RYSSDAL
President

52. Soud nemá důvod pochybovat, že tyto náklady a výdaje byly opravdu vynaloženy. Také přijímá, že byly vynaloženy žadatelem nutně při jeho pokusech zabránit shledanému porušení a později dosáhnout jeho nápravy. Nakonec shledává, že byly přiměřené co do jejich výše.

Žadatelovy požadavky z této kapitoly, které činí celkem 23 271 NLG, jsou proto přijaty v plné šíři.

C. Úrok z prodlení

53. Podle informací dostupných Soudu je zákonná úroková míra užívaná v Holandsku ke dni přijetí tohoto rozsudku 5 % ročně.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD

1. rozhoduje jednomyslně, že došlo k porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 1 Protokolu č. 1;
2. zamítá osmi hlasy proti jednomu žadatelův požadavek na úhradu peněžní újmy;
3. rozhoduje jednomyslně, že tento rozsudek zakládá dostatečně spravedlivé zadostiučinění vzhledem k utrpěné morální újmě;
4. rozhoduje jednomyslně, že žalovaný stát je povinnen uhradit žadateli během tří měsíců 23 271 NLG (dvacet tři tisíce dvě stě sedmdesát jeden holandský gulden) vzhledem k nákladům a výdajům a že prostý úrok 5 % ročně bude splatný od uplynutí výše uvedených tří měsíců až do vyrovnání.

Vyhotoveno v jazyce anglickém a francouzském a vyhlášeno při veřejném jednání v Paláci lidských práv ve Strasbourgu dne 21. února 1997.

Herbert PETZOLD
tajemník

Rolv RYSSDAL
předseda

Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Strasbourgu

Vydává Nejvyšší soud ČR v Nakladatelství ORAC, s. r. o., Praha

Předseda redakční rady: JUDr. Pavel Kučera

Nakladatelská redakce: Jaroslav Šprongl, JUDr. Karel Havlíček

Překlad: Kateřina Špronglová

Sazba: Rudolf Svoboda

Tisk: OSTRAVSKÉ TISKÁRNĚ, a. s., Ostrava

NOVINOVÉ VÝPLATNÉ
poštovné úvěrováno
pošta Ostrava 2

NOVINOVÉ VÝPLATNÉ
placeno převodem
pošta OZ Praha 025

Index 47 301

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1997 (XLIX).
Přílohový sešit XI, ročník přílohových sešitů – III. z 2. 9. 1997.
Vydává Nejvyšší soud ČR v Nakladatelství ORAC, s. r. o., Praha.
Předseda redakční rady: JUDr. Pavel Kučera.

Adresa redakce: 657 37 Brno, Burešova 20, tel.: 05/41321237.

Ročně vycházejí 4 přílohové sešity.

Rozšiřuje, objednávky předplatného přijímá a informace o prodeji a odběru podává
Nakladatelství ORAC, s. r. o., 106 00 Praha 10, Jabloňová 80.

Administrace Nakladatelství ORAC: tel.: 02/758716, 02/755843, fax: 02/758720,
e-mail: orac@comp.cz

Podávání novinových zásilek povoleno: Českou poštou, s. p., Odštěpný závod Přeprava Praha, čj. 722/96, dne 21. 2. 1996.

Podávání novinových zásilek povoleno: Českou poštou, s. p., Odštěpný závod Severní Morava,
čj. 3687/95-P/1 ze dne 28. 12. 1995